Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 16 ИЮЛЬ, 1981 ШУ. • № 85 (6376). • Мах 2 кап.

Ялат чуэцача дика къахьег

ЦхьайтталагIча пятилетка укх хьалхарча шера дукха хIана ца эшаш 1740 гектара тIа гурахьа дIадийна ялат кхедир Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхозе. ЛерттIа кийчб а юший хайкахьа дIадоладир из чудерзадара балхаш. ХIаьта хIанз дукха хIама дисадац из чуийца даккхара. Ялат хьокхаши оардаши 21 комбайни 12 жаткей я.

КIа - мареа кампане къаьстта хьинаре даьа лоаш комбайнераша юкъе яьрнача социалистически яхье хьалхарча мугIарашка волча Дзыгин Василий Петровича.

КховаткъалгIа шераш дола лун цун цIи еррига районе йовзаш яр. Цу хана ялата хьажиIаш кхееш вар из, хIаьта хIара шера тIайийдеш хиннача декхарел совгIа хьувкъам кхебеш хьа а вовгIар.

ХIанз ялата керттерча даькъе гурахьа дIаюв культураш кхею колхозе, хьажиIаш леласлга лох а даь. Из ишта дир колхоза лаьттанка гурахьа дув ялат дикагIа хьувкъандаь. Масала, хIапа хIара гектара тIара 28,6 центнер ялат чуэца колхозе. Из беркат хьакхоллаш хьинаре дакъа лаьцар тIеххьарча хана ка бола ялаташ кхедеш волча Василий Петровича а. ЦхьоалагIча класса механизатор волча цо ялат дIадераь лаьтта оахаш, ялат дIадуваш, цув Iуьал деш къахьегаш дийна дIадахийтанер балха нормаш 150—160 процент кхоачаш ца еш. ХIаьта хIанз, ялат чуэцача хана, хIара дийнахьа юкъера лаьрхIача шин балха норма ю.

Шин-шерIа баIац сагата толам. Цунга кхачалехьа хоар, могар оарцагIдаькиха, низ ца кхобеш къахьега деза, хIаьта ахархочоа цунах а кхоачам хургбац из лаьтте деваш, цунца шийа вахар дийза из хилча. Иштачарех за сий дола кхаш леладер Дзыгин Василий Петрович.

Дега бокха тоам хул сона комбайна бункер сиха юзаш хилча, цу чура машина кузова чу Iодоассаду-доаш бос бола ялат бIаргадайча. ХIана аьлча, дегаш кхетаду аз из беркат са, соца цхьаза болх беча новкъостий къахьегамах хьахиниIлга, — йоах Василий Петровича.

Э. ТОЛМАЧЕВ.

СУРТА ТIА: Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза ялат чуэцача хьалха латта комбайнер Дзыгин Василий Петрович.

Автора сурт.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

КПСС обком, НГIАССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьожаш 1981 шера хьалхарча ах шера лаьш тележе кхоачаш тIехкхоачаш яре, производства эффективности балха дикали лакхъяра промышленноста, гIишлош еча, транспорта, бувзама, торговле, вайз бытовой гIуллакхаш деча районашта, предприятешта, организацешта юкъе хьаржача социалистически яхье итогаш.

ОТТАДАЬД ЯЛА:

хьалхара моттиги КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамотех

Старопромысловски района;

шоллагIа моттиги КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамотех

Грозненски, Наурски районашта;

кхоалагIа моттиги КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета облсовпрофа, ВЛКСМ обкома диплома

Назрановски района.

Ленински, Шелковской, Ачхой-Мартановски, Ножай-Юртовски районашe дика болх бар белгалдаккха.

Объединенешкеи управленешкеи гIолла:

хьалхара моттиг хьожаьй, КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх а луш, республикански Сийлен улга тIа йиъзаьй «Промавтоматика» НПО, Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлени;

шоллагIа моттиг хьожаьй, КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен улга тIа йиъзаьй;

шурий промышленноста Нохч-ГIалгIай производственни объединени;

кхоалагIа моттиг хьожаьй, КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома диплом а луш, республикански Сийлен улга тIа йиъзаьй;

«Грознефть» производственни объединени.

Предприятешкеи организацешкеи гIолла:

хьалхара моттиг хьожаьй, КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх а луш, республикански Сийлен улга тIа йиъзаьй коллективаш:

«Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоахача управлене;
ацетонови завода;
Грозненски радиотехнически завода;
«Грозэнергоремонт» ремонтие - наладочни предприяте;
«Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни завода;
рудни йоаца гIишлон материалаш йоахачен чекхйоахачен Карабулакски завода;
специализированни № 7 йолча тресте Грозненски монтажни управлене;
ЧИУС № 245 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна;
сигнализацеи бувзамеи Грозненски дистанце;
Сунженски райисполкома жилищно-коммунальни боахама производственни управлене;
Грозненски швейно-производственни объединене;
Нохч-ГIалгIай химически завода;
«Чечингтелерадиобыттехника» объединене;
Назрановски маькха завода;
Наурски мехлесхоза;
республикански радиотелевизиони передающи центре;
«Чеченингушводстрой» гIишлошъяра управлене ОРС-а;

шоллагIа моттиг хьожаьй, КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен улга тIа йиъзаьй коллективаш;

Старогрозненски бурув тохара балхий управлене;
СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода;
«Пищемаш» завода;
Восточно электрически сетий;
Шалински райпищекомбинета;
«Чеченингушводстрой» гIишлошъяра управлене № 1 йола дIа-юха лелача механизированни колонна;
«Грозтрубопроводстрой» треста;
Кизлярски маькхий дистенце;
Назрановски райпо;

кхоалагIа моттиг хьожаьй, КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома диплом а луш, республикански Сийлен улга тIа йиъзаьй коллективаш:

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чекхдоахача завода;
«Красный молот» завода;
«Оргтехника» Грозненски объединене «Электроприбор» завода;
Гудермесски «Мединструментий» завода;
«Чечингсельстрой» треста № 92 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна;
Гудермесски маькха завода;
«Грозгипронефтехим» институтa;
«Чечингражданпроект» институтa;
Наурски мехлесхоза.

• • •

КПСС обкома бюро, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьожаш 1980—1981 шера Iаи заманахьа хьайбай продукташ дукхагIа ялара а кийчъяра а тIехьа районашта, колхозашта, совхозашта, фермашта, бригадашта, хьайбай боахама белхлошта лелаьча республикански яхье итогашта.

Социалистически яхье котъяьннараш а яьргIа республикански газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен улга тIа йиъзаьй:

Районаш:

Шелковской,

хьалхара моттиг яьккхар. Цунна хьожаьй КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх;

Ачхой-Мартановски, Назрановски,

шоллагIа моттиг яьккхараш. Царна хьожаьй КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота;

Грозненски, Надтеречни, Наурски,

кхоалагIа моттиг яьккхараш. Царна хьожаьй КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота.

Боахамаш:

Грозненски района «1-гIа Май» колхоз;
Шелковски района «Коминтерн» аха колхоз;
Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIа колхоз;
Назрановски района «Октябра 40 шу» аха совхоз;
Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоз;
Шалински района «Автуринский» совхоз;
Наурски района «Притеречный» совхоз;
Шелковской района «Шелковской» племзавод;
Ведененски района Орджоникидзе цIерагIа колхоз;
Ачхой-Мартановски «Ачхой-Мартановский» оалхазарий фабрика.

Фермаши бригадаши:

1000 сом ахчан совгIаташ деннa йола:

Шелковской района «Червленский» колхоза шурий ферма;
Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий ферма;
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза № 5 йола шурий ферма;
«Притеречный» совхоза шурий ферма;
«Моськовский» совхоза шурий ферма;
«Гехинский» совхоза № 3 шурий ферма;
ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза № 1 йола шурий ферма;
«Октябра 40 шу» яхача совхоза № 3 йола шурий ферма;
Веденски района Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладу ферма;
Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбаш леладу ферма;
Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза шурий ферма;
Грозненски района «1-гIа Май» колхоза шурий ферма;
«Горячеисточненский» совхоза шурий ферма;
«Кулариновский» совхоза № 1 йола шурий ферма;
«Октябра 60 шу» яхача совхоза шурий ферма;
«Ачагинский» совхоза шурий ферма;
Ножай-Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза хьайбай ферма;
«Автуринский» совхоза шурий комплекс;
«Лермонтовский» совхоза шурий комплекс;
«Гудермесский» совхоза № 2 йола шурий ферма;
«Экажевский» совхоза шурий ферма;
«Ачхой-Мартановская» яха оалхазарий фабрика;
«Урус-Мартановская» яха оалхазарий фабрика;
«Заветы Ильича» яхача совхоза хьайбай ферма;
Наурски района Ленина цIерагIча колхоза жа Iуй бригада (бригадир Э. Хамидов);
Веденски района Ленина цIерагIча колхоза жа Iуй бригада (бригадир И. Абдулаев);
Шелковской района «Червленский» колхоза жа Iуй бригада (бригадир С. Дмадаев);
Надтеречни района «Минеральный» совхоза жа Iуй бригада (бригадир Л. Магомадов);
Шелковской района «Шелковской» племзавода жа Iуй бригада (бригадир Н. Эсмузамбетов);
Наурски района «Россия» яхача колхоза жа Iуй бригада (бригадир Я. Исаев).

500 сом ахчан совгIаташ деннa йола:

«Юбилейный» совхоза шурий ферма;
Грозненски района «Гикаловское» яхача ОПХ шурий ферма;
«Кулариновский» совхоза № 2 йола шурий ферма;
Назрановски совхоз-техникума шурий ферма;
«Маяк» яхача совхоза шурий ферма;
«Победа» яхача совхоза шурий ферма;
Л. Н. Толстой цIерагIча совхоза шурий ферма;
«Верхненаурский» совхоза шурий ферма;
«Новогорский» совхоза шурий ферма;
«Зори Кавказа» яхача совхоза шурий ферма;
«Автуринский» совхоза № 2 йола шурий ферма;
XX партсъезда цIерагIча совхоза шурий ферма;
Сунженски района XXII партсъезда цIерагIча колхоза № 2 йола шурий ферма;
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 3 йола шурий ферма;
«Назрановский» совхоза «Альтиевская» яха шурий ферма;
«Предгорный» совхоза шурий ферма;
«Южный» совхоза шурий ферма;
«Правда» яхача совхоза шурий ферма;
«Белореченский» совхоза шурий ферма;
«Шелковской» племзавода жа Iуй бригада (бригадир Х. Джафаров);
Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Iуй бригада (бригадир А. Отепов);
Шелковской района «Червленский» колхоза жа Iуй бригада (бригадир А. Зекеев);
Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза жа Iуй бригада (бригадир Ш. Джимиантов);
«Горагорский» совхоза жа Iуй бригада (бригадир Я. Витригов);
«Терский» совхоза жа Iуй бригада (бригадир Р. Муцагов);
Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза жа Iуй бригада (бригадир С. Камимов);
Грозненски района «Старо-Юртовская» яхача оалхазарий фабрика кIорнеш эалкхою бригада (бригадир А. Батапов);
Веденски района Ленина цIерагIа колхоза жа Iуй бригада (бригадир М. Муртазаев);
«Горагорский» совхоза жа Iуй бригада (бригадир А. Дибиров);

СССР юрта боахама Министерстви юрта боахама болхлой профсоюза ЦК-н Сийлен дипломаши 700 сом ахчан совгIаташи деннараш:

Шелковской района «Шелковской» яха хьайбаш чукхоаба пункт;
Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза № 3 йола шурий ферма.

Производстве хьалхалаттараш:

шоай отраслешка доккхагIа хьокхамаш гойтад.

Царна еннай СССР юрта боахама Министерстви юрта боахама болхлой профсоюза ЦК-н Сийлен дипломаши 100 сом ахчан совгIаташи:

Даурбекова З. — «Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка;
Лысенкова А. — «Коминтерн» яхача колхоза доярка;
Султанова Б. — Веденски района Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладер;
Арсаева Б. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза Iэьсий леладер;
Мацаканова Л. — «Гудермесский» совхоза хьакхарч леладер;
Абдулазимова П. — «Старо-Юртовская» яхача оалхазарий фабрика оалхазараш леладер.
Лымарь П. — Грозненски района «Молочный» № 1 яхача совхоза техник-осеменатор.

Котъяьнна лаьрхIа республикански яхье условеш толама кхоачашъяь хьайбай боахама 128 белхло — дояркаш, хьайбаш, Iэьсий, хьакхарч, оалхазараш, жа леладераш. Царна хьожаьй КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ, махкe совгIаташ. Хьайбаш леладеча хьалха латтача, социалистически яхье котъяьннача 26 болхлочунга ергIа йоацаш йоткаргъя «Жигули» яха легковой автомашинаш.

Доакъара — керттера теркам

Хьайбашта доакъар кийчдар юрта боахаме хIана керттерчарех цхьа декхар да. Из ялат чуэцаш беш бола болх сакна хIана дац аьнна гIулакх да. Механизаторашa доакъар кийчду цоошка а дIайийна буц йолча кхащка а.

Мошача доакъара лаьрхIа нIайийнача хьажкIашта, генарашта, кхыча культурашта гIулакх ду уж хьалхеш.

Юртарча къахьегамхошта новкъостал ду городе бахача наха.

Доакъар кийчделга беррига нахьа гIулакх а хиина дIаэттад.

«Хьайбай боахам лакхбара керттера декхар да доакъарий база чIоагIъяр, — аьлар новкъоста Л. И. Брежнева парте XXVI съезде ше доклад еш. — Цу планагIа хIанзара пятилетка доакъарий пятилетка я».

Республика къахьегамхоша дика кхетаду КПСС XXVI съезда решенегIа отталь продовольственни программа. хьайбай продукташ алсамъяхар цу бокъха доакъар хIамболча паччахьалкхен гIулакха юкъе вайх хIаране хьинаре даьнa лацарах тийша долга.

Республика колхозашен совхозашен цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера лерхI 41,9 эзар тонн дулх, 103,0 эзар тонн шура, 113,0 миллион фуаш, 2,8 эзар тонн тха дакхка. Уж доккхий декхараш да. Уж толамца кхоачашдара дукха а дика доакъар Iоаде деза, хьайбай оалхазарийа продуктивность лакхъе еза.

Iурра денз боад къоалабаллаца болх беш я республика кхашка доакъар кийчдеш йола техника. Из Iалашделга ди тIехьа лакхлу. Боахамаша Iан тIехь шоартта хилийтара кийчду массе а тайпа доакъар — хьалха хьайболача баьций силос, сенаж, баьца хьоар, йол. ХIара колхозе совхозе болх беш я лаьрхIа доакъар кийчдеш йола подразделенеш.

Хьайбаш чу соцадаьча заманa цар хIаране сах хьалха 12—13 центнер кийчдеш хинача метта хIана 19 центнерал кIезигагIа доацаш гIожи хоцен доакъар кийчду.

Доакъаро дIайийна республике 156,9 эзар гектар баьцаш я, 700 эзар ше гIайоала аьла йола буци даьгIенаш я. Цу дерригача кхоачамех лерттIа пайда эце доакъар кхоачамболаш хургда колхозашкеи совхозашкеи, хIаьта ишта юрта бахача наха юоай хьайбаш кхаба а.

Укх шера лаьрхIад гIожа доакъар 496 эзар тонн кийчъе, цунца: йол 200 эзар тонн, сенаж 96 эзар тонн, моша доакъар 310 эзар тонн, цунца 750 эзар тонн силос а болаш, 32 эзар тонн доккъадаь моша доакъар.

Доакъар сихагIа а дикагIа а кийчдара хетадаь республике 1 июне денз 1 июлага кхачалца йолча хана месячник хилар. Цу хана кийчйир 53 эзар тонн йол. Из хул шера кийчъе йоагIачох 27 процент; 83 эзар тонн сенаж вешта аьлча, шера эшачох 86 процент, 11 эзар тонн баьца хьоар, из хул шера эшачох 34 процент.

Эггара дукхагIа а дикагIа а доакъар кийчдир Шелковской, Наурски, Грозненски, МагIалбика районашка. Къаьстта белгалбаха боагIа Шелковской-района доакъар кийчдеш дика колхозашкеи совхозий болхлой. Цар дика кийчйир доакъар Iалашдара йола механизированни отрядаш. Баьча балхах хьахинначох лургдола аккордни аланиш оттадир. сенажи баьца хьоарa кийчдара заданеш кхоачаш тIехкхоачаш яьраштa кхы а яуш дола хIама хьожадир.

Доакъар кийчдеча дика ка йоалаш болх бир Наурска района «Россия» яхачеи Ленина цIерагIчеи колхозий къахьегамхоша, Шелковски района «Коминтерн», «Путь к коммунизму» яхача колхозий доакъар кийчдераша, «Экажевский», «Гвардейский», «Грозненский шурий» яхача совхозий болхлоша.

Цхьабакъда, еррига районашка а дац гIулакх ишта дика. Шоай йолча торонех пайда эцаш болх баннар Советски района боахамий къахьегамхоша. Йол кийчъяра месячника задани 26 процент, баьца хьоар даккхара 27 процент мара кхоачашъяннзар, хIаьта Сунженски районе: йол — 21 процент, баьца хьоар — 30 процент, сенаж — 83 процент, Шаьла районе, йол — 47 процент, баьца хьоар даккхара месячника задани 50 процент мара кхоачашъяннзар.

Баьца хьоар доаккхача агрегатех гетттара во пайда кийцар Гудермесски, Надтеречни, Ножай-Юртовски районашка. Цига доакъар кийчдара задани ах а кхоачаьяннзар.

Цхьайолча районашка кийчдеш дола доакъар дика хилийтара тIахьожам лоаттабац, из кийчдара технологи телхаю. Из бахьан долаш кийчдеш дола доакъар кхла ма доагIара хилац. Дукха доакъар да дика доацаш кийчдаь Урус-Мартана, Шаьла, Сунженски районий боахамашка.

ХIанз доакъар кийчдара дерригача кхоачамех биэза пайда эца беза, доакъара баьа чIоагIъе еза, дукхагIа хьайбай продукташ йоахаргйолаш. Цул лоархIаметIа декхар дац.

О. МОРГУНОВ,
НГIАССР юрта боахама министерства доакъар кийчдара вокхагIвола инженер.

Хьувкъам хургба

Возаме саг хьежаргволаш я хоза мугIараш дола участкаш. Сийрда хьежача маьлха къегаш я уж.

— Из Социалистически Къахьегама Турпала Муслиева Тамаре кха да, — дика а хетеш йоах Шаьла района «Диалка» яхача совхоза керттерча агронома Исаев Лечас. — Масеала хоза бос болаш хул из: гуш маларра июне къаьгга баьццара, августе бесала даьнна, октябре кхыча бесса. Керттерадараш-м овлаш да. Уж массаза а диза, даш саина дела да — цаI шоллагIчоа улув долаш долх шекара свеклай мугIараш хоза, кийса, бIарг ма кхоачча.

Тхъаь пхиъ шу совгIа ха я укх кхай тIа шекара свеклаш кхееш цIи хезача Муслиева Тамаре болх бу. Укх кхай тIа яйлар из наха. сий а даьлар. Цун бригадо хIара шера дика хьувкъаю шекара свеклаш.

— ХIанз, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера 500 центнерал кIезигагIа йоацаш шекара свеклаш йоахаргья оаха. — йоах Тамарас бIубенна. — Кхыча тайпара хила йиш а яцар, шерра никъ хьабийлламаб вайна КПСС XXVI съезда решенеша. Кхы а доккхагIа толамаш доахаргда, наргIдьяннчох кхоачамбаь Iеш овлал яц тха бригадерча наьха.

Свеклаш лелаераша дас саина доал ду лаьттана. IIоай хайнахьа, агротехнически дикагIча хана аьб йир, гектара тIа 20 тонн органически 15 центнер минеральни удобренеш тайсар. БIаьста аьлча доаццача хана ги дIадийра. Бутт баьлча доаьаргдоацаш дар кха: юххье дена юкъ кхаччалца, эза мерз сакна, кийса тIедаьннадар мугIараш.

ХIанз, аьхки къаьстта чIоагIа хьож кхай тIа бригадера нах. Еш я культивацеш минеральни удобренеш а еш.

Совхоза кхашка селаIад латт: хий тохаш я ДДН-70 яха 5 установка. 140 гектара тIа шоаза хий тоха лерхI ахархоша.

Муслиева Тамаре бригадас толамца чакхдаьннхад хьалхара оасар, свеклаш ийлх а еш. Из болх эггара хьайха баь баьккхар С. Кашуевас, С. Алиевас, Н. Саламовас. Яхье а баьнна болх беш ба Х. Идрисовай, М. Зайналабдиевай, М. Омаровай, П. Муцимовай звеношкара болхлой а. Свеклаш ийлх а еш оасар даь даккха гIерт уж.

Укх шера совхозе дIайийнай 660 гектара тIа шекара свеклаш. Лоаццача хана дIадийна даьккхар ги. Дика кийчдаьча лаьтта ма доагIара кIоарга дIадийра из. Ги дIадувше а дикагIйола удобренеш тайсар.

Свеклаш цхьатарра тIаяьннай механизатораша С. Бурханова, Л. Азимова, Р. Шапипова ха а хоал болх дика бирах. Норма 12 гектара тIа свеклай ги дIаде йолаш 20 гектара тIа а кхы дукхагIа а дIадуира цар, болх геттара дика а беш. Цудухьа бархI дийнахьа свеклаш дIайийна баьлар.

Яхье хьалха латт механизатораш Х. Абдулмежидов, Д. Межидов, А. Нядаев. ДIадахача шера планагIа йоагIаш хиннарел дукхагIа яьхар свеклаш, вешта аьлча, гектара тIара 22 центнер. Из бахьан долаш Аргунски шекара заводе садаяел совгIа бIаь тонн совгIа свеклаш яхьийта йиш хилар.

Укх шера керда толамаш даха деза. План 16 эзар тонн я. Задане совгIа 2000 тонн яла лерхI. Шоаш дена дош чIоагIдеш ба дивалнишпаш — шекара свеклаш дика хьожаш хьалхадею.

С. ЛОРСАНУКАЕВ.

Урус-Мартановски района «Ленинская правда» яхача газета Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялерах доля

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Къахьегамхошта коммунистически кхетам лучa, халкъа боахамеи, культураи айирен декхараш кхоачашдара уж оарцагIбоахача беркате болх барахи газета эггара хьалхара номер араьннача дийнахьа денз 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Урус-Мартановски района «Ленинская правда» яхача газета.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1981 шу, 13 июль.

ПЯТИЛЕТКА ТЕШШАМЕ ГIА БОАХ

1981 шера хьалхарча ах шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхоачашъеш, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера план хашы хьалха кхоачашъяра гIехьа шерра социалистически эхь а йоарвалъ Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша керда толамаш дахьад республика экономически социальни дегIайоалаеча.

1981 шера хьалхарча ах шера Iалашдаьд промышленносте, юрта боахаме, материальни производства кхыча доакъошка ерриге кертера планова заданеш кхоачашъел-ге, халкъа хьал-торо дIахо айеннай.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

БIарчча хьанйцача 1981 шера хьалхарча ах шера продукци маьхала янкхара план 101.4 процент кхоачашъяьй республико, хIаьта цунца республика Министрий Совета карарча промышленносто 105,2 процент.

1980 шера хьалхарча ах шераца нийсдича промышленноста къаьст-къаьстача доакъошка товарни продукци арахецилга тIакхийттад укх тайпара:

химически мехкдаьттахимически	7.4 процент
машиностроении металлообработкен	4.6 процент
хьуни хьу чаккйоахеш	11.8 процент
яйта промышленность	3.3 процент
кхачан промышленность	9.5 процент

1981 шера хьалхарча ах шера продукци маьхала янкхари товарни продукци тIакхетара темпаши объединенешкен предприятешкен укх тайпара да:

	1981 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяр процент	1980 шера ах шераца нийсдича 1981 шера ах шера процент
«Грознефтеоргсинтез» Грозненски производствении объединеня	100.2	95
«Грознефть» производствении объединени	101	98
«Севкавнефтегазпереработка» грозненски производствении объединени	102	99.0
Химреагентий Карабулакски завод	102	102
«Красный молот» завод	100.9	105
НПО «Промавтоматика» опытни завод	103	106
ГI. Ахриева цIерагIа йола «Электроинструмент» завод	102	105
«Трансмаш» завод	101	101
«Нефтехиммашчасть» завод	100.6	100.9
Радиотехнически завод	105	114
Мединструментий Гудермесски завод	103	104
Грозненски ремонтно - механически завод	101	115
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни завод	103	103
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	100.4	98
Хьун боахама министерство	102	103
Цементни завод	83	89
Аьшкабетонни конструкцей Грозненски завод	100.4	96
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод	101	90
Назрановски трикотажни фабрика	109	131
Швейни производствении объединени	101	105
Грозненски кога гIирса фабрика	94	90
Ацетонови завод	102	101
«Чечингушплодоовощхоз» Нохч-ГIалгIай производствени-торгови объединени	101	98
Грозненски дулха комбинат	109	109
Шурий промышленноста Нохч-ГIалгIай производствении объединени	103	103
«Чечингушвино» производственно-совхозни объединени	104	122
«Чечингушстройматериалы» производствении объединени	101	101
Кхачан промышленноста министерство	109	99.3
Моттигерча промышленноста министерство	104	105

Республика промышленни предприятешка чакхъьхай общественни производства эффективность айяран балха динал товаран тIаерзаь мероприятеш.

Промышленни продукце керттера тайпаш хьадар укх тайпара да:

	1981 шера 1 ах шера план кхоачашъяра процент	1980 шера 1 ах шераца нийсдича 1981 шера 1 ах шера процент
ПО «Оргтехника» «Электроприбор» завод	100.4	106
«Пищемаш» завод	104	105
Электромеханически завод	103	79
«Терек» яха чебельни хьу чакхйоаха Нохч-ГIалгIай производствении объединени	102	100.2
ГIишлой материалийн гIишлой-индустрен Аргунски комбинат	89	99.0
Рудни йоаца гIишлой материалаш йоахеш чакхйоахеш Карабулакски завод	117	126
«Чечингводстрой» яхача гIишлош еча управлене Аргунски аьшкабетонни хIамай завод	108	98
«ЧИВС» ремонтно - механически мастерске	100.0	94
«Автоспецоборудование» яха опытно - экспериментальни завод	100.2	106

«Планировани елга тоадарахи производства эффективности балха дикали айяра боахама механизмо ю воздействи чIоагIъярахи» болча КПСС ЦК-н СССР Министрий Советен соцамга хьежжа республике балха кердача условешка яьнхай 9 промышленни предприяти.

Нормативни цIенача продукце 1981 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяр хьахьокха данеш:

		1981 шера хьалхарча ах шера хьаьл продукци	1980 шера ах шераца нийсдича 1981 шера ах шера процент
Электроэнерги	млн. квт. сахьат	1572	98
Газ	млн. куб. м.	1236	95
Мехкдаьттаашаратура	эзар сом	5538	88
Насосаш		392	104
ТIоа эттIабу агрегаташ		84	195
Цементировочни агрегаташ		358	99
Тракторни прицепаш	эзар	6.7	99.4
Трансформаторни подстанцеш		760	101
Электрофотографически аппараташ		1109	100.2
Электрически инструмент		118	99.2
ГIишлошъю кирпишк (колхозий яр йоацаш)	млн.	89.3	98
ГIишлошъю кIира	эзар. тонн	22	105
Гипс (алебастр)	эзар тонн	5.2	116
БIаьшагIъехка аьшкабетонни конструкцеши деталаши	эзар куб. м. над.	110	101
Цемент	эзар тонн	231	86
Хьу Iоараяккхар (колхозий заготовкаш йоацаш)	эзар куб. м.	40	86
цунца:			
деловой хьу	эзар куб. м.	23	92
Чакхъьякха хьу (колхозий яр йоацаш)	эзар куб. м.	18	94
Древесностружечни Iоакъай	эзар усл. куб. м.	27.5	108
Фанера	млн. кв. м.	3.6	90
ТIехьаналхьа юкхаю трикотаж	эзар	185	119
Чухьанахьа юкхаю трикоташ	млн.	4.0	121
Тийга барзкъаш	млн. сом	27.5	94
Телата кога гIирс	эзар пара	664	89
Дулх (промышлении хьадаьккхар)	эзар тонн	5.5	110
Маргаш	эзар тонн	2.8	113
Пачхальакхен биййала ресурсаех дола даьтта	тонн	480	99.6
Чакхъяккхаза йолча шурий продукци	эзар тонн	39.3	103
Госресурсай хьожа брынза а лоархIаш кхача	тонн	864	107
Кондитерски изделеш	эзар тонн	2.7	106
Маькхи маькхе булкаш	эзар тонн	35.5	95
Макаронни изделеш	эзар тонн	2.9	102
Консерваш, колхозий яраш йоацаш	млн. усл. банка	29.8	112
Каьй	эзар дал	450	103
Аьшка маьнгеш	эзар	12.1	109
Шарикови авторучкаш	млн.	3.6	102
Бытовой химе товараш	млн. сом	4.6	112.5
Мебель	млн. сом	14.7	109

Продукци маьхала янкхара хьалхарча ах шера юкъара план кхоачашъяь яле а кхоачашъяьяц электрически инструмент хьаяра, хьу Iоараяккхара, хьун материалаш, бIаьшагIъехка аьшкабетонни конструкцешни деталаши, цемент, чухьанахьеи тIехьанахьеи юкхаю трикотаж, тийга барзкъаш, кондитерски изделеш арахецара план.

Культурно-бытовойи коа-карта эшеи товараш арахецара хьалхарча ах шера план 103 процент кхоачашъяьй. 1980 шера хьалхарча ах шерал 8 процент дукхагIа арахийцад уж.

Республика ерриге предприятеш лоархIамай культурно-бытовойи коа-карта эшеи товараш арахецара планах.

Республика промышленносто 100,9 процент кхоачашъяьй къахьегама овсарлеи план. 1980 шера цу ханаца нийсдича пхьи болхлочо дер 0,8 процент тIакхийттад.

Къахьегама овсарле дикка айеннай заводашка: «Красный молот» — 7 процент, «Трансмаш», Грозненски ремонтно-механически — 8 процент, радиотехнически — 13 процент, «Мединструмент» — 5 процент, экспериментально-механически — 14 процент, кхыча кхыча предприятешка.

Цунца цхьана къахьегама овсарле лохъеннай: «Севкавнефтегазпереработка» яхача производствении объединене, кога гIирса фабрике, даьтта доахача заводе, чхьагIара-коньячни комбинате, гIишлошъеча управленеи «Чечингсельстрой» трестеи аьшкабетонни конструкцей заводашка, Урус-Мартановски Шалински кхачан комбинаташка.

НIаьхача хана производствении низалаш йиза нараерзаш цементни заводе, Назрановски кирпишкий заводе, Грозненски кога гIирса фабрике.

Технико-экономически хьокхамаш тоаденнад, арахецача продукце дикал айеннай. 1981 шера хьалхарча ах шера дикала пачхальакхен Знак енай изделейн продукцеш цхьадолча тайпашта.

ХIаьта цхьайолча предприятешка хIана а тIехьа арахец дикал лоха йола продукци. Царех я Грозненски кога гIирса, Назрановски трикотажни, Грозненски кандитерски фабрикаш, текстильно-галантерейни, художественни промыслай производствении объединенеш.

Заводашкеи фабрикашкеи чакхъьхад биййал, материалаш, доагор, энерги, къахьегамга дIадодар кходара балхаш.

1981 шера хьалхарча ах шера доагор электроэнерги кхояьй заводашка: «Пищемаш», «Нефтехиммашчасть», «Чечингстройматериалы» яхача объединене, дукхача кхычар.

ДIадахача ах шера товарни продукцета дIадодар кIезигдаьд «Грознефть», «Севкавнефтегазпереработка» яхача производствении объединенешка, заводашка: «Красный молот», «Пищемаш», ацетонови, «Грозэнерго» районни энергетически управлене, кхычар.

Республика промышлении предприятешка продукце керда тайпаш арахецилга вIашгIехьдаьккхад: НПО «Промавтоматика» опытни заводе — ТМ-120-3 яха телемеханика устройство.

Вахьда, цунца цхьана керда техникеи прогрессивни технологии юкъейоалаяра оттаьь аланаш кхоачашъяьяц предприятеша.

Хьалхарча ах шера республика халкъа боахама доакъошка балха юкъейоалаяьй 5 эзар гаргга изобретени рационализаторски предложении, шера 13 млн. сом экономически пайда а болаш.

ЮРТА БОАХАМ

Республика юрта боахаме къахьегараша ах шера дIахо чакхдаьхад лаьтта леладара культура айяра, хиш дехкача лаьттаеха юртбоахама техникаи дикагIа пайда эцара, юртбоахама продукци дукхагIа янкхара тIадерзадаь гIулакхаш.

1981 шера хьувкъама деррига боахамаша хIамаш дIайийна лаьтта:

(эзар гектар).

	1981	1980 шераца нийсдича 1981 шера проценташ
ХIамаш дIайийна деррига лаьтта	447.0	99.0
Ка бола ялатеш	235.9	105
цунца:		
кIа	106.2	90
дута	6.4	96
хьажкIаш	50.9	2 эза
шекара свекла	9.0	98
Ваьцадараш	12.2	96
Коартолаш	3.9	98
Доакъара культураш	157,3	89

Республика колхозашкеи пачхальакхен боахамашкеи хиш дехкача лаьтташ тIа дIалнийсъяьй 103,9 эзар гектар юртбоахама культураш. Хиш дехкача лаьтташ тIа дикка дукхагIа дIайийнай ялата культураш, бобоая а дукхача шерашка гIаьвла баьцаш а.

Хьалхарча ах шера колхозийи совхозийи кхаьнне дIадихьад 827 эзар тонн кхо, ма дIадахьара шера план 78 процент кхоачашъяьй, цох хиш дехкача лаьттаешка 349 эзар тонн, 185,3 эзар гектар гурахьа дийна ялаташ долча минеральни удобренеш тайсар; 1981 шера 1 июлага кхоачаш 185,1 эзар гектар юртбоахама культураешта гербицидаш техий.

Колхозашкеи совхозашкеи дика хьийхьад ка бола ялат. 1981 шера 6-ча июле дерригача ялатех хьекхача а аьрдача а 29 процент майдан тIара юкъера, лаьрхIача хIара гектара тIара 23 центнер яьннай.

Йол кийчъяра шера йола задани 29 процент, баьций хьоар данкхара — 45, сенаж чуйоллара — 85 процент кхоачашъяьй.

Колхозашкеи совхозашкеи, боахамий юкъарча пред[illegible] хьайбаш:

(эзар).

	1981 шера 1 июле	1980 шера 1 июлага нийсдича 1981 шера 1 июле проценташ
Доккхий хьайбаш	169.5	98
царца: етт	55.8	100,1
хьакхарч	144.6	106
жаи газарийн	754.4	102
олхазараш	2584.5	114

Колхозашкеи, совхозашкеи, боахамий юкъарча предприятешкеи йоаха хьайбай продукташ:

		1981 шера 1 ах шу	1980 шера 1 ах шераца нийсдича 1981 шера 1 ах шера проценташ
Дулх	эзар тонн	7.4	107
Шура	эзар тонн	54.5	109
Фуаш	млн.	47.2	114
Тха	тонн	2511.5	105

Хьалхарча ах шера республика колхозашкеи совхозашкеи хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача йьккха шура 1104 кг хилар. Из дIадахача шера цу хана яьнхачул 102 кг дукхагIа я.

Яхкача цхьан котама тIехьара гулдаьд 72 фуъ.

1981 шера хьалхарча ах шера дерригача боахамашка хьайбай продукташ кийчъяр укх тайпара да:

		1981 шера 1 ах шера кийчъяр	Кийчъяра плана кхоачашъяра проценташ	1980 шера ах шераца нийсдича 1981 шера ах шера проценташ
Хьайбаши олхазараши дийна долаш	эзар тонн	13.7	106	120
Шура	эзар тонн	49.6	103	106
Фуаш	млн.	50.3	117	104
Тха	тонн	3934	110	105

Колхозашкеи совхозашкеи дIахо чIоагIъяьй материально-техническа база. Хьалхарча ах шера юрта боахама дIаеннай 398 трактор, 194 ялат чуэца комбайн, 123 силос хьокха комбайн, 350 грузовой машина.

Юрта боахамга дIадахьийтад 47,1 млн. сом пачхальакхен ахча. Из дIадахача шера цу хана дIадахийтачул 0,9 млн. сом, е 2 процент дукхагIа да.

ТРАНСПОРТИ БУВЗАМИ

Халкъа-боахама мовхьаш тIадоттара ах шера план Къулбаседа-Кавказски машинакъа Грозненски отделене 100,5 процент кхоачашъяьй, цунца цистернаш хьалйизар — 99 процент, халкъа-боахама мовхьаш дIа-юха кхахьар — 102,7 процент; локомотива дейбус юкъара овсарле — 103 процент, вагон дIа юха ялар — 81,6 процент, участкови сухал — 97 процент.

Отделене гIолла вIашагI а тека дIадахийтай 6836 безамухь тIаьбола поезд, цар тIа ахы тIа а 3.3 млн. тонн мовхьаш дIадихьад, айха мовхьаш тIадоттара чотагIа мукъаьяккхай 1303 вагон.

Юкъара пайда эцача автомобильни транспортаца мовхьаш кхахьара план 103 процентн пассажираш кхувлара 101 процентн кхоачашъяьй, дIадахача шера цу ханаца нийсдича пассажираш дIа-юха кхувлилга 6 процент лакхденнад.

Юкъара пайда эцача автомобильни транспорте мовхьаш кхахьара задани 100 процент кхоачашъяьй.

Пассажиро-километра оборот — 100,2 процент.

Мах телача легковой такси километрий план 100 процент кхоачашъяьй, дIадахача шера цу хенаца нийсдича 7 процент дукхагIа.

Бувзама предприятеша продукци дукхала план 100.3 процент кхоачашъяьй, сохна цу ханаца нийсдича 6 процент дукхагIа.

Городашкара телефонни станцей абоненташ дукхагIа хилара план 102.6 процент, юрташкарча телефонни станцей — 106,4 процент кхоачашъяьй.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

1981 шера хьалхарча ах шера хьал а яь дIаеннай производствении культурно-бытовойи цхьайола объекташ: 600 моттиг йола «Россия» яха кинотеатр, Шолжа тIара тIий.

Пачхальакхен капитальни вложенеи чотагIа республике болх бе йолайийтай 100,9 млн. сома маьха керттера фондаш. Царех 8 млн. сома маьха яраш Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета карарча предприятешка.

Республика халкъа боахамга дIаяхийтай 171,2 млн. сом капитальни вложенеш, е дIадахача шера цу хана яхийтарел 2 процент дукхагIа.

1981 шера 1 январе дена гIишлош хьалъю организацеш балха товарни гIишлоний продукцега хьежжа мах барса яьхай.

БIарчча хьанйцача подрядни гIишлош хьалъеча организацеша товарни гIишлоний продукце ах шера план 126 процент кхоачашъяьй.

Товарни гIишлоний продукце план подрядни гIишлош хьалъеча организацеша укх тайпара кхоачашъяьй:

	1981 шера ах шера план кхоачашъяра проценташ
ГIишлош хьалъю Нохч-ГIалгIай управлени	109
«Грознефтехимремстрой» трест	110
«Грозтрубопроводстрой» трест	4-зза
«Чечингсельстрой трест	107
«Чеченингушводстрой» гIишлош хьалъю управлени	2-зза
НГIАССР Минводхоза подрядни организацеш	[illegible]
«Чечингавтодор» управлени	175
«Чечингазстрой» трест	106

Цунца цхьана гIишлошъеча хьалха а сацаш кхоачамбоацараш да. Керттера фондаш дукха производствении низалаши болх бе йолайийтара план кхоачашъяьяц. ХIана а моттигаш я материальни, ахчан, къахьегама ресурсаш дукхача объекташкеи стройкашкеи дIаевзаш.

Дукхача гIишлой монтажни организацеша кхоачашъяьяц балха дукхале, къахьегама овсарлеи, гIишлош хьалъярга дIадодар лохдера план.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ВАХАРА МАТЕРИАЛЬНИИ КУЛЬТУРНИИ БОАРАМ АЙБАР

КПСС XXVI съездо XI пятилеткана оттаьча социальни программага хьежжа республике планагIа дIахо беш ба къахьегамхой вахара материальнии культурнии боарам айбара болх.

Халкъа боахама доакъошкара болхлойн гIулакхера махи 1980 шера хьалхарча ах шераца нийсдича 1981 шера хьалхарча ах шера 2,2 процент дукхагIа хиннаб. Республика халкъа боахаме кхы тIа а баьхкаб ахчаш болхлойн гIулакхера махи. Балха алапе фонд 4,2 процент дукхагIа хиннай. БIарчча хьанйцача республикерча болхлойн гIулакхерча маьхеи бетта юкъера алапи 148 сом хилар, промышленносте — 159 сом, гIишлошъеча — 191 сом, бурув тохача — 256 сом.

Бахача наьха ахчан доходаш 1980 шера хьалхарча ах шерарчул 5 процент дукхагIа хиннай, общественни боахамгара кхоача колхозлой доходаш алсамъяьннай.

Ахчан доходаш, общественни фондашкара хьадоагIар дукхагIа хиларо Iалашдир бахача наха дукхагIа товараш ийцелга.

Пачхальакхени кооперативни торговле общественни кхача а юкъе а боагIаш, розничи товарооборот 352,4 млн. сом а хилар дIадахача шера цу ханаца нийсдича 5 процент ай а елар.

Пачхальакхени кооперативни розничи товарооборота хьалхарча ах шера план 102 процент кхоачашъяьй.

Республикерча керттерча торгови организацеша розничи товарооборота план кхоачашъяр укх дайнеша хьагойт:

	1981 шера 1 ах шера розничи товарооборот (млн. сом)	Ах шера план кхоачашъяра процент
Моттигашкара торгаш	110.9	102
Грозненски горпищеторг	26.7	102
«Промтовары» яха грозненски розничи торгови объединени	35.0	102
Грозненски универмаг	22.4	102
Грозненски торг «Гастроном»	18.3	105
Гудермесски горсмешторг	6.5	104
Столовей трест	5.7	104
Ресторанийн кафен трест	5.1	106
«Грознефть» объединене УРС	30,6	100,6
«Грознефтеоргсинтез» объединене ОРС	15.7	100,7
Къулбаседа-Кавказски машинакъа Грозненски отделе ОРС	10.3	100,9
Аптекоуправлени	2,8	100
Нохч-ГIалгIай книготорг	1,5	101
«Союзпечать»	3,9	102
«Чечингплодоовощхоз» объединени	4.8	103
Потребительски кооперации	122.6	102

1981 шера хьалхарча ах шера бахача нахага дукхагIа дехкад дулх, генарьй, хьайбай даьтта, чкъаьрийи чкъаьрий продукташи, тIехьанахьа а чухьанахьа а духхаду барзкъаш, дукха кхыдола кхачан доаца товараш.

Моттигерча промышленноста предприятеша торгови организацешка дIаденнад 18 млн. сома маьха халкъа эшаь товараш.

Бахача наха гIулакхаш дукхагIа де даьннад. Хьалхарча ах шера быта служба бахача наха 11,4 млн. сома маьха гIулакхаш даьд — 1980 шера хьалхарча ах шера даьрел 7 процент дукхагIа. Быта предприятеша юрташка ду гIулакхаш 6 процент дукхагIа хиннад. Бахача наха бытовой гIулакхаш дара план 97 процент кхоачашъяьй республике.

Наха чубаха цIенош хьалдарга дIадахийтад 15 млн. сом. Хьал а даь наха чубаха дIаеннад 66,3 эзар кв. метр пачхальакхен цIенош. Цул совгIа жилищни кооперацей — 1853 кв. метр. ЦIенош хьалдаьдахара план 101 процент кхоачашъяьй. Пачхальакхен капитальни вложенейн жилищни кооперацен цIенош хьалдара шера йолча дIахьтах 44 процент пайда ийцаб.

Чакхдаьннача дешара шера дийнахьарча, сайрйнарча, заочни юкъардешара школашка дешаш 277,3 эзар бер [illegible].

1981 шера всеобуча школашка йиза юкъера образовани дIайийцай 22,8 эзар городерчеи юртарчеи кагийча наха.

Профессиональни технически училищашка ах шера кийчваьв, халкъа боахаме дIа а вахийтав 3417 квалифицированни къона болхло. Республикерча городскойи юртийн ПТУ дешаш 16,3 эзар саг ва, царех 49 процент йиза юкъера образовани луча группашка дешаш хиннав. Цу дешара заведенеша 1981 шера ара а хийца халкъа боахаме болх бе дIавахийтав 5.9 эзар специалист.

Цхьайтталаг1ча пятилетка хьалхарча шера дIахо дегIадена унахцIено лораелга. Больницашка, дарба дара кхыча учрежденешка болх беш 3080 лори 8520 юкъера медицински болхлой ва.

* * *

1981 шера шоллагIча ах шерагIа чубелаш Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша шоай низаш тIаухийт цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара.

Нохч-ГIалгIай АССР Статистически управлени

ДУКХА ДА ПАРТИЙНИ ГРУППАХ ТИЙША

XIX партсъезда цlарагlа йола колхоз Сунженски районе боккхагlа болча боахамех цаl ба. Укхаза леладу доахан, хьаькхарч, жа, коа тlара оалхазараш. Боахаме, кхьметтел, йовика еце а, чиъаьрий леладу ферма а я.

Белгалданкха деза, 1981 шера хьайбаш лeладелга укх боахаме дикка тоаденнилга. Из вlаштlехьдаьннад шурийтоварни фермашка шоай балхах дика кхеташ нах хилар бахьан долаш. Колхозе йолча 4 шурий-товарни фермана юкъе лакхагlа хьоккхамаш долаш я шоллагlъяр. Дукха хьайбаш леладу укх ферме, духхьал доахан 500 корта ба укхаза. Шура яккхара план 116 процентх из пачхалкхенга йохкара план 106 процентх кхоачашъаьй укх шера 5 бетта фермас. Планагlа 234 lаса хила дезача, 322 lаса хьахиннад. Кхоабача хlара lаттагара 5 бетта яьккха шура 1068 килограммага дlакхаьчай.

Уж толамаш дахара кlезига къахьийгадац цу ферма партийни группо. Ферма партийни группа яхе согах латт: Л. Ф. Толмачева (партгрупорг), М. А. Богатырев, З. А. Мокроносова, М. Т. Коригов, Н. М. Чеботаева.

Царех хlаране ферме шеший болх ба. Бакъда, массане а, шоаш коммунисташ хиларах тарра, тlанйца декхар цаl да — нахаца кхетама болх белга.

Ферма партийни группе чуйоагlа Нохч - ГlалгlаЙ АССР Лакхехьарча Совета депутат Н. М. Чеботаева. Цо леладу lаьсий къаьстта тоаденна да. Массаза а кийча л из эшачоа новкъостал де, яхаш дувц ферма болхлоша. Хlаьта уж уккала кlезига а бац — 80 саг.

Вlаьсти а ахкан замалахьа а доахан дийнахьа кхозза детта лаьрхlар, амма цхьаболе доярках из вlаштlехьдаргхьларах шех бир. Цар йоахар, из чlоагlа хала хургда цlагlа де дезача гlулаккхашка хьаже вlалла хаюсаргьац. Укхаза оарцагlъяьлар партийни группа. Цо дlахьекхар болх миштта вlаштlехьбанкха беза. Хlанз массаза раьза а волаш, дийнахьа кхозза доахан детт, доахана хьоккхамаш а лакха да, хlаьта цlагlа де дезаш хинна гlулакхаш а юкъегlдисанзар.

Партийни группо теркам тlа ца лоаттабеш цхьанкха гlулакх дац ферме. Цхьаболе доярках шийн ханнахьа балха хьа ца ухаш, тlехьабусаш моттигаш нийслора. Ледарло ювлийтачарца къамаьл дир коммунисташа. Тlеххьарча хана берригаш а шийн ханнахьа балха боагlа, тlехьаьвусаш саг вац.

Дика толамаш а доахаш къахьегаш ба доярках Н. Овреченко, З. Мокроносова, С. Усманова, А. Сайдулаева. Цар опыт ерригача ферма коллектива дlайовзийт партгруппас, цар баьине аьттув бувцаш къахьегама листокаш, «молнеш» арахец.

Дукха дика гlулакхаш ду № 2 йолча ферма партгруппас, беча балхах тlеххьара хьахулачунга чlоагlа хьожий, шоашкара доагlар тешаме чакхдоаких, нахаца беваме, lимерва ба коммунисташ, эшачоа гlо-новкъостал ду. Иштта хила а йоагlа хlара партийни группа.

М. ДОШЛАКИЕВ,
КПСС Сунженски райкоме инструктор.

НОВОСИБИРСК. СССР АН Сибирски отделене вычислительни центре тохкамаш деш да хаоттама прогнозировани яра проблемашта йолча дуненхалкъацига юкъерча соглашеней доазонашка. Байкало - Амурски магистрала зове пайдане вахналаш лахара дешаш къоастаду.

Халкъа боахама декхараш къоастадеча тешаме гlончча я ЭВМ. Цо аттагlа кулйт «саг—машина» яха контакт. Оператора торо хул вычисленеш хувца, керда даннеш юкъейоалас, машина хьалхашка кхы тlа декхараш оттаде.

СУРТА ТIА: мини-ЭВМ ГПВЦ яхача отдела инженер Т. Соловьева болх беш я венгерски «Видеотон» яхача аппаратаца.

А. ПОЛЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

БОЛХ ХАЬДДАЧА ЛОСТАМАГIА БЕ

ВЛКСМ ОБКОМА ПЛЕНУМЕРА

Укх деношка хиннача ВЛКСМ обкома VIII пленуме «КПСС XXVI съезда решенешна хьежа союза чура болх дlахо тоебаран комсомольски организацей дола дlахо айдаран ВЛКСМ комитетий декхарех» доклад йир комсомола Нохч - ГlалгlаЙ обкома хьалхара секретара Г. Эльмурзаева.

Съезд хинначул тlехьагlа чакхбаьнна бlь бутт комсомольски организацеш политически мел деглаьххай, къахьегама хьнкар айдара мел кхотаенний хара тохкам бу ха санна дlабахар. Хlаьш къахьегаме турпалал тойтар алкха производстве хьалхе латтача къонабарий оамал хинна ца lаш «КПСС XXVI съезда решенеш — вахаре!» яхача девнаагlа еча Ерригсоюзни Ленински зачете даьхьлоацаш мел барий массазара гlулакх а хинна дlаттад.

— Къонача заводчанаша дош дехнад цхьайтталагlча пятилетке «Хlара балха дийнахьа хьахур дукхагlа хилийта» яха СССР 50 шу дизара цlерагlча химически «Электроприбор» заводий коллективай болам шерра хьаллоца къахьегаргхилара, — аьлар «Красный молот» завода электросварщицас КПСС XXVI съезда делегата С. Умалатовас. Красномолотовцаша хlанз тlагlертта къовсам лоаттабу керттерча производственни фондехи ишалехи дикагlа пайда эцаре, бийдал, доагон, материалаш кхом беш дlаахийтара.

Шоай бригаде комсомольски группа чакхъяьккхача собранех дийцар Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза № 3 йолча баьцадаараш леладеча бригада болхлочо В. Оздиевас. Цига групкомсорга Миаевас Зарас, бригадира Тепсуркаев Мовлата, болхлоша Муртазова Марусяс, Канаева Румена предложени елар — цхьайтталагlча пятилетка заданеш диъ шера кхоачашъяра кхыбараш тlахьехаш кхайкарал де вай, аьнна. Цар могадаьр хьаллаьцар бригадерта беррига бар. Иштта, хьахилар къонача баьцадвараш леладерий керда почин.

Болх беча республика нагийча аьхкеи мехкарийн ден хьалдиза да дуккхача эздийча гlулакхашца. Иштта, кхехнаш да дуккхача комсомольски организацей союза чура вахар а. Тlа-тlа организацеш кагирхой санхетам лакхбара пайда нийеча идеологически средствай арсенал. дlаьхегlа хул цар культурни вахар.

Республике, парте областной комитето кулгал а деш, цхьадола гlулакхаш чакхдаьхад кагирхошта кхетам лучаберонгача болхлой низаш кхотадара, цар балхах хьахур дукхагlа хилийтара. Хlаьта, из lалашдара чlоагlа аьттув боалийташ я КПСС обкома бюрос, Нохч - ГlалгlаЙ Министрий Совето, облсовпрофа президиумо, ВЛКСМ обкома бюрос тlанйла «Кагирхошта коммунистически кхетам баlара йола республиканскин организацейн ведомстваьни мероприятей комплексни план».

Цхьан дешаца аьлча, КПСС XXVI съездо комсомольски организацешта хьалхашка оттадаь бехктокхаме декхараш кхоачашдара де эшораш ховш да. Из яшта дале а хlанз а нийслуш я вайцига, яхаш белгалдоахар пленума, шоай болх хьаддача лостамагlа беш йоаца организацеш, цкъара еш йола мероприятеш чакхъяхаре низаш тlалерзадича кхоачамбий, тlагlертта шоай хlара дешаре болх ца беш la уж.

Цкъаза нийслу йоагlаш а ца йоагlаш а йола мероприятеш теттаре дукха чакхйоахаргья аьнна белгалдоахаш. Иштта, Нохчий - Юртовски райкома бюроса соахка шозза дийцад А. Шерипова цlерагlча комсомольски организаце балхах дола доп. Цул соагlа, укх шера нигарь бетта дувцаш хиннад цар гlулакхаш. Хlаьта цох а кхоачамбаь ца lеш сентябрь бетта цlаьккхазза дувца дагахьа а ба. Нагахьа санна, цига гlулакх кlезиг-дукха а тоаденнадаларе из кхетаде хала дацар. Амма, из иштта дац.

Хlаьта шоай болх тоебара комсомольцаш чlоагlа хьешт долаш оарцагlбоалача гlулакх кастлашка тоалу. 1979 шу чакхдоалаш хьалхара пхиъ комсомольско - кагирхой коллектив вlашагlъеллар ГрозНИИ. Яхье баьникарий балха итогаш яра, бальши система юкъе а йоалаеш, лергlа условеш оттаьяр. Соахкара шу дlадолалуш уж коллективаш бонкъоица хьахинна яьнилга чlоагlдеш институте а д м и н и с т р а ц ВЛКСМ комитетаца цхьана приказ техар.

Хlанз институте вахаре дика гуш да цу кагирхой коллективай гlулакхаш. Хlара кварталагlа ю шоайла яхь лелаеча цар балха итогаш. Дикагlйола коллектив карара кара тела цlе вымпелаш, ахчан премеш луш белгалйоах. КПСС XXVI съезда паньадолхача хана института еррига комсомольско - кагирхой коллективаш яхь лоаттаеш хилар парте XXVI съезда цlерагlйола коллектив яха цlи тиллийтара. Хlаьта, итогаш йича гучадаьлар парафиной ресурсай сектора коллектив котъяьнилга.

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхара шу белгала да дуккхачар шоашкара керда почнаш дlайолаярца. «Малгобекнефть» НГДУ комсомольцашен кагирхошен шоашнара инициатива дlайолаьий карара пятилетка комсомола В. И. Ленина цlи тилла 60 шу дузаш кхоачашъяра, хlаьта «Красный молот» завода № 7 йолча цеха къоначча болхлоша — пятилетка хьалхарча шера задани — Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дузаш. Укх шера декхараш ханал хьалха кхоачашдергхиларе дош деннад «Грознефть» объединене, Назрановски ГТ. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода, «Промавтоматика» НПО, дуккхача кхыча предприятей кагийча нахен мехкарашен.

Хlана республика колхозийи совхозийи кхашка кlи-харса балхаш деш я 346 комсомольско кагирхой экипаж, вlашагlъеллай 300 «Комсомольски прожектора» пост.

Дуккха кагирхой юкъеха «Хьайбай боахам — комсомола ударни гlулакх» яхача болам. Хlана республика фермашка къахьегаш ва 3 эзар гаргга вlашига саги йоlи.

ВЛКСМ обкома пленуме къамаьлаш даьчар хоадамбоаш дийцар союза чура болх беча нарагlаьнарех, даиза дисарех, кхоачамбоацарех.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцар парте Нохч-ГlалгlаЙ обкома организационно-партийни балха отдела заведующе заместителa Л. Д. Алмазовас ВЛКСМ ЦК ответорганизатора Г. С. Никутовас.

К. ШАМХАНОВ.

ХЬУВКЪАМ ЛОРАБЕЛГА — ЦIЕНХАШТТА ДЕКХАР

Хlанз сиха ха я юртарча къахьегамхой. Цар тlагlертта къахьег ялат лоаццача хана ца дойташи чуэцара. Ялати лаьттан тlара йоала кхыйола продукташи эцара планаш кхоачашй тlеххкоачаши яр, уж лораелга lалашдар, гlожен мошен доакъар дикка дукхагlа нийчдар тахан республика партийни, советски, юрта боахама, профсоюзни, комсомольски организацей, колхозий, совхозий, заготовительнин транспортнии организацей промышленни предприятей керттера декхар да.

Дlадахача шера а санка укх шера хьувкъам лорабелга кхоачашду ялати кхыйола юрта боахама культураш чуэцара кийчо яра а уж чуэцара а оттаьча республикански комплексни плана ларда тlа.

Республика чурча гlулакхий министерстваси цуи оганашен партийни а советски а органашца цхьана ехкай «81 шера хьувкъам» яха штабаш. Цар декхар да керда ялати юрта боахама кхыйола продукци тешаме лораяр. Къаьстта теркам тlабохийт лочкъаярах уж лораяра.

Дlадахача шерашка яьча анализо хьахьокх боахамий кулгалхоша ялат чуэцара гlулакх бехктокхаме а хеташ вlаштlехьдаьннача, хьувкъам лорабара йоакхо йича, хьувкъам лоацача хана ца бойташи чуэцаш хилар, цига ялат лораделга дика вlаштlехьдаьнкха хилар, из лечкъадеш моттиг ца хилар.

Укх шера сихача штабийи оперативни группайи беррига болх вlаштlехьбаьнкхаб дlадахача шерашка хьувкъам лорабераш lоаь опыт теркал а еш. Керттера теркам тlабахийтаб хьаттешка оттадергдола ха хьахаркара, халкъа рузкъа лочкъадара наькъаш из лочкъадераштa дизза дlакъовларгдолаш, ялати юрта боахама кхыйола продукци лочкъаярах лораяра декхараш цхьана кхоачашдара чурча гlулакхий органийи общественностен низаш а средстваш а дlаийсъяра.

Бакъда, кердача хьувкъама ялат лочкъадаь моттигаш тахан тхона ховш я...

1981 шера 7 июле 19 сахьати 30 минути яьлча «Калаусский» яхача совхоза хьатта арайоалача хана цу совхоза шофера Алмурзаев Сайт-Ахьмад Самбулатовича лехкаш йола ГАЗ-52 № 38-92 йола машина соцайир Надтеречни РОВД болхлоша. Машина кузов чу шоаш хьадаьча галешкеи тlормешкеи деррига а 190 килограмм кlа дар.

Дlатехкача гучадаьлар из ялат лочкъаде гlийртаб совхоза хьатта тайп-тайпара болх беш бола «Калаусский» яхача совхоза болхлой Юнаева Роза, Арсангириева Малика, Салимбаева Марет, Товсултанова Марем, Тасуева Аминат, Закриева Залпа.

Ялат лочкъадаьд шофера С.-А. Алмурзаевта ала а аьнна. Ялат лочкъадавраш уголовни бехке оаш ба.

Цу дийнахьа Надтеречни РОВД ГАИ инспекторе лаьцар Х. О. Мусиева лехкаш йола автомашина. Из «Сельхозтехника» Назрановски отделене болхло вайта хиннав ялат чуэца командировкe Наурски района «Притеречный» яхача совхозе.

Цу машина инструмент лелаеча яьшка чура хьалаьцар 200 килограмм кlа. Х. О. Мусиева из тlадетта хиннад совхоза кхай тlа, город Назране цlадахьа.

Ялат лочкъадарах Х. О. Мусиев уголовни бехке веш ва.

Гудермесски РОВД-ас лоткъам эцаш ба Гудермесски райсельхозтехника шоферагара В. А. Джамалуевгара цо «Гудермесский» яхача совхозера ялат лочкъадарах.

1981 шера 2 июле В. А. Джамалуева ГАЗ-53 № 84-56 ЧИЗ яхача автомашинаца керда хьабьина мукх бенаб совхоза СТФ. Фермера болхлоша ше ца зувлга теркал а даь деррига ялат lодоассадьдац цо. Юхедясар 226 килограмм цlадийхьад, цул тlехьагlа гуча а даьнна из хьалаьпад. цунгара хьа а даькхьхад. Ялат лочкъадаьр уголовни бехке веш ва.

Халкъа рузкъа лорадара къаьстта лоархlамбрлаш ба халкъа тlахьожам. КПСС XXVI съезде ше доклад еш новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: бокъо толхаяь, зе даь, рузкъа доадаь, дисциплина йохаяь цхьанкха моттиг тувлалла йlаш яс санна бlарглокхаш болча халкъа тlахьожамхойх, аьнна. Шоай гlулакх хьенарегlа дара тlахьех уж парте.

Парте цу хьакъехьа яхар нийса хилар гуш да хlана ялат чуэцача. Халкъа тlахьожамо никъ бехк рузкъа лечкъадераштa.

Масала, 1981 шера 6 июле сарахьа Грозненски районе «60 лет Октября» яхача совхозера араьнна Старопромысловски шоссе тlа яьннача соцайир халкъа тlахьожама Грозненски районни комитета укх шерара ялат лорадеш йолча группо КАМАЗ № 89-46 ЧИЗ яха Аргунски транспортни предприяте, цу боахама шофера Элихаджиев Мохьмад Абурхажиевича лехкаш йола автомашина. Цу совхозера лочкъадаь 880 килограмм укх шерара кlа дахьаш воагlар из. Шофер М. А. Элихаджиев лаьца а лаьца уголовни бехке веш а ва.

Къаьстта новкъа хlама да нхенза бараша кхашкара юрта боахама продукташ лечкъаеш хилар.

Масала, 1981 шера 7 — 8 июле бийсана Ачхой-Мартана района «Вамутский» яхача совхоза кхай тlара ардара хьенха уллe горох яхьаш боагlаш лаьцар кхенза бола дешархой Энтумаев Мохьмад, Мачуласв Жабраьил, Шеаури Махьмуд, Махаури lаббас. 600 килограмм горох хьалаьцар царгара.

Цу хьакъехьарча гlулакхаге а цар дай бехктокхаме хилара дешага а хьожаш ба.

Сихдаь чуэцаш латт ялат. Пачхахьалкхенга ялат дlадалара шоаш тlайийна декхараш лоаццача хана кхоачашдара тlагlертта къахьег вай республика юрта боахама къахьегамхоша.

Теша воагlаш да цу пачхьалкхен чоьарча гlулакхах шоашкара доагlа дакъа чурча гlулакхий органашен бахача дуккхача нахен лоарахиларах. Цар низ кхобергбац ялат лорадара, нагахьа санна лочкъадаь моттиг оттe бехке вар хьа а леха, из законагlа бехктокхаме оазарга.

Д. БАГАШЕВ,
Нохч-ГlалгlаЙ АССР чурча гlулакхий министра декхараш кхоачашдер, чурча гlулакхий полковник.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхерчу Советан Президиуман

УКАЗ

1974 шеран 18 январерчу СССР Лаккхерчу Советан Президиуман Указаца хьекъа дукхачу шерашна цlена къахьегарах къахьегамо карагlдаьккхинчу хам беш СССР Лаккхерчу Советан Президиумо цlарагlа «Къахьегаман ветеран» яха медаль лора:

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ
Республиканскин театрально-концертни зале гlолла:

Аветисов Андрей Агафоновична — гримельщика.
Грачев Василий Михайловична — гримельщика.
Жалыбин Николай Денисовична — гримельщика.
Крутина Клавдия Ивановнана — бутафора.
Нафталиев Емельян Ручиловична — воккхагlолчу инженер - техника.
Сатуев Тагир Умаповична — пожарнена.

Нохч-ГlалгlаЙ транспортни управлене гlолла:

Куценко Хаван Зуселевична — пенсионера.

«Союзпечать» городской агентстве гlолла:

Белехур Михаил Никифоровична — киоскера.
Крестонова Елена Александровнана — киоскера.
Троценко Павел Даниловична — киоскера.

«Красный молот» яхача машинашъеча Грозненски заводе гlолла:

Александров Виктор Михайловична — воккхагlолчу мастера.
Галкина Нина Никитовнана — заточника.
Ковалевич Николай Андреевична — накладчика.
Медникова Лидия Рафаиловнана — комплектовщика.
Озоева Минося Алхастовнана — инженер-технолога.
Орлова Евдокия Семеновнана — контролера.
Павлов Анатолий Ивановична — газоэлектросварщика.
Султанова Зинатбана Шакировнана — транспортировщика.

Машинатехнаьсестрая «Центросервисстрой» яхача «Знак Почета» яха орден долчу тресто Грозненски специализированни управлене гlолла:

Григорьева Мария Степановнана — кассира.
Родицин Алексей Федоровична — слесара.
Сорокина Надежда Яковлевнана — экономиста - финансиста.
Стрелков Василий Тимофеевична — слесара.
Чимаев Тоха Юсуповична — слесара.

№ 3 йолча Грозненски кхерча профессионально-техническин училище гlолла:

Юсупова Галина Степановнана — пенсионеркана.
Якутов Дмитрий Ивановична — пенсионера.

Нохч-ГlалгlаЙ госфилармоне гlолла:

Коротецкий Степан Ивановична — пенсионера.
Петрушина Елена Александровнана — артисткана.

Грозненски макаронни фабрике гlолла:

Нетесина Надежда Андреевнана — пенсионеркана.
Шаверина Тамара Анатольевнана — машиниста.

Грозненски хьалгlара-хьакъхьан комбинате гlолла:

Дятлова Нина Дмитриевнана — болхлочоа.
Нефедова Клавдия Никлаевнана — кочегара.
Смольникова Анна Васильевнана — кочегара.

№ 1 йолча юьхьерча школе гlолла:

Анухина Антонина Васильевнана — пенсионеркана.

«Комсомольское племя» яхача газета редакце гlолла:

Распер Клара Яковлевнана — корректора.

Республиканская санэпидстанце гlолла:

Алексеева Ольга Алексеевнана — эпидемиолога гlончана.
Тимонова Валентина Михайловнана — лаборанта.

Академика М. Д. Миллионщикова цlерагlча Грозненски нефтяной институте гlолла:

Дозоров Емельян Григорьевична — болхлочоа.
Кусак Григорий Григорьевична — мастера.
Ребрунова Вера Архиповнана — инженера.

НГIАССР адвокатий коллеге президиуме гlолла:

Антропов Николай Сергеевична — Грозненски района юридически консультаце заведующена.

Сихха медицински гlо дечу больнице гlолла:

Аракелова Лидия Всеволодовнана — лора.
Бочкова Александра Егоровнана — санитаркана.
Валасанова Тамара Ивановнана — приемни отделене заведующена.
Гостова Лидия Васильевнана — сестра-хозяйкана.
Диденко Георгий Афанасьевична — дежурни лора.
Зинара Валентина Петровнана — кочегара.
Ильина Екатерина Клавдиевнана — кочегара.
Кантемова Екатерина Ивановнана — фельдшера.
Коценкова Мария Владимировнана — санитаркана.
Ломакина Мария Сергеевнана — санитаркана.
Полещук Валентина Павловнана — санитаркана.
Понамдопуло Ксения Васильевнана — медсестрана.
Панина Мария Андреевнана — санитаркана.
Саламбеков Мовлади Вачиревична — пенсионера.

Пассажирски автотранспорта Грозненски объединене гlолла:

Ахмедова Хазира Аглуковнана — диспетчера.
Бабенко Дмитрий Васильевична — шофера.
Погосян Маргарита Аракеловнана — диспетчера.
Примак Семен Никитовична — шофера.
Погосян Айкануш Мкртчевнана — болхлочоа.
Соболев Вячеслав Ивановична — пенсионера.
Тугушева Любовь Семеновнана — пенсионеркана.
Яскевич Ольга Федоровнана — автомобилаш юлочоа.
Яхова Клара Ивановнана — пенсионеркана.

«Зорька» яхача берий психоневрологически санаторе гlолла:

Времеева Аделаида Александровнана — лора.
Иргашева Антонина Александровнана — медсестрана.
Шульгина Людмила Иосифовнана — медсестрана.

«Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытни экспериментальни заводе гlолла:

Голов Михаил Васильевична — обрубщика.
Дрогальцев Николай Михайловична — слесара-сборщика.
Журавель Михаил Васильевична — слесара-сборщика.
Косенко Станислав Петровична — медника.
Кочергина Анна Андреевнана — товароведа.
Лагода Лилия Николаевнана — инженера - конструктора.
Магомедов Шамиль Расуловична — кузнеца.
Сайко Леонид Федотовична — шофера.
Середенко Иван Максимовична — токара.
Скоробогатов Виктор Михайловична — газоэлектросварщика.
Фофанова Анастасия Егоровнана — болхлочоа.
Шаламов Михаил Александровична — электромонтера.
Ященко Татьяна Павловнана — гальваника.

Социальни lалашон министерстве гlолла:

Милованова Валентина Павловнана — воккхагlолчу бухгалтера.

«Грозэнерго» РЭУ Малхбузехьарча электрически сетийн гlолла:

Голякова Анна Ильиничнана — диспетчера.
Мельникова Нина Васильевнана — воккхагlолчу инженера.
Несмашный Павел Ивановична — электрогазосварщика.
Свидинов Василий Гавриловична — подстанцей Грозненски группа начальника.

Судебно-медицински экспертиза бюро гlолла:

Боброва Анна Константиновнана — санитаркана.
Василенко Нонна Михайловнана — лаборанткана.

№ 1 йолча берий дечу цlагlа гlолла:

Лиховская Елена Сергеевнана — медсестрана.
Чарыкова Римма Александровнана — автомлащикана.

(Дlахьододар хургда).

ЧССР. «Электротехника тамашийна хlама» ала специалисташа «Чехословаке Советски Союзе машиностроителаша цхьана хьалха асинхронни электродвигателах. Из чlоагlа тешаме а овсарле лакха йолаш а болх беш я. Хlаьта болх беча хана хайра тата доацаш хул, дувен обрезацаша дlадехарашка хьежа хьаьа я. Мохельницерча электродвигателийн заводе из серийно арахеца йолаеннай.

СУРТА ТIА: асинхронни электродвигательш хьаечу цехе.

ЧТК—ТАСС сурт.

АПН корреспонденташа хоамаш ду

ПЕКИНСКИ ХЬИСАПЕ ДОШ КЪОАСТАДАР

Индии Китайн вlаши къоастаю дукхачу къоастадаза долча врача дешаца. Индийско - китайски гlулакхаш ирдала доладелар 1958 шера Аксай Чин яхача моттиге индийски территоре тlа тlема ийсь а билла, шу дьынчух тlехьагlа из Китайс дlалацанча. Цу хана Пекино дlайийхар 50 квадратни миль (1 квадратни миль 2,6 километр худ) хула Инде территори. 1962 шера массташа Индена духьала герзаца агрессх хьоийр, 14,6 квадратни миль хула цул территори дlа а дьлцар. Инде уж лаьтташ хlанзалца китайцаша дlалийна латташ да, Малхбоалерча секторе «Макмагона линн» хиларах тарра довзаш дола традиционни хьахнина лаьтта доззув могlаде тиганзар цар, 35 квадратни миль хула Инде территори дlа а йийхар.

Китайски агрессеи харц еча индийски парламента цхьа берт а болаш тlалийча резолюце тlа йоах: «Шийн лаьттара агрессор эккхавара тlехьа къоасам лоаттабергба индийски халкъо, мел бlаьхен хален из хиларгlа».

Дукха ха йоацаш индийски парламента членаца С. Свамеца къамаьл деш шийн реакционни уйлаша вовзаш волча Дэн Сяопина Индецарча доазон хьакъера къоаставе латта дош къоастадара юха а «комплексни план» оалаш яр оттайяр. Цун мал да, нагахьа санна доазон малхбузерча секторе бокъна тlахьожам лоаттабара Инди рьаза яле, Китай кийча я малхбоалерча секторе «Макмагона линн» могас. Дош иштта «къоастадаро» китайцаша дlалийна лаьттал Индех дlадаргдар.

Индийско - китайски отношенешта доккха зе тессар Пекина вlашагlдоала кьулбаседа - малхбоале сепаратистски элементаши духьала лааро. Тхьо шу соагlа йолча хана Пекина хьаьлув уж массе а тайпара, Индех уж районаш дlалоастаяран «шоай лоlамера пачхьалкхе» хьаьра тlехьа къоасам лоаттабаран тlахьех уж.

Ше еннача интервью тlа Дэн Сяопина йоазар сепаратисташа ше деш дола новкъостал дукха ха хьаьа социадаьр Китайс. Хlаьта, бакъдар хьыйар да. «Патриот» яхача газето укх деношка йоздора: «Пропекински элементашта тlахьожам лоаттабеча Бирма районашка хьалха а санна хулабала моттиги герзи а кхоат сепаратисташа, кийча а бу».

Китай хаданза Пакистанагахьа йолаш лаьттар Кашмирах долча деша хьекъеха, бокъвалдар аьлча стратегически лоархlамера из район Индех дlахьоастара тlехьа а йолаш. Хlанз ховш да, Пекина из цхьа тийна болх деш ра болаш дош хиннилга. Пакистано дlалацача Кашмира територе тlа Китайс Каракорумски стратегически шоссе биллар Кашмиреи кхухен (Инди) Афганистана доазон тlа дlатlен дlахо навкъаш а дехк.

Укх тlехьарча шерашка китайцаша сихдаь тlема гlирсаш хьалду Тибете. Китая цу райое тlема еча ниймонех лаьца «Индия тудей» яхача журнала ше еннача интервью тlа индийски эскара штаба начальникага нинаьла К. В. Кришна Раос аьлар: «Нагахьа санна цара (китайцашта — Е. Ш.), лой, хало йоацаш тхона духьала богргба уж. Цу хьаьхьехьа уж тернала ца биlча далац».

Ховш маций, дунен хьалхашта юкъерча ерригача эггара лоархlамерча проблемай хьакъехьа Китаи Инден позицеш вlаши духьала хилар. «Инди духьхьала а хаддаза а машара: кхохкам лаьгlбара, герз дlадаккхара. Индийски океанах машара зона хилийтара тlехьа я. Хlаьта Пекина ше раьза а хинна дlатlайицад НАТО Малхбоалерча «члевa» гlулакх деш хилар. Китаи США-ан стратегически цlанша хилар дlахьайидаьд, америкашош тlема хьеае Азе, къаьстта аьлча Индийски океане, хулга лаккхара тlехья я.

Уж хьаьташ цlаьш хилар хьаьхаьх Китайс Пакистана хьакъехьа лелача политико а. Пекине дика хьетаду из мохк герзаца кийбеш Рейгана администраце из Кьулбахьен-Малхбузен Азе къамаьл мукъадахара боламаш тоlадаран цу регона межий къамаьл рузкъаш довзарен цу межка доал деча тlема хулак жандарма метта пайда эца деш долта. Цар лерхl Индена низ бара наэрал Зия оттаве.

Истор тешал ду америкацашен китайцашен Пакистана телаш дола герз Индена духьала доахаш хилар. Из бахьду 1965—1971 шераш на Пакистанаи Инденаи юкъе хиннача довнаша а. Пакистан тlахехкаш хилрал соагlа тlемаца новкъостал а дора Пекина шоазе а.

Индена Советски Союз тешаме доттагlал я, цунга хала ха еча новкъостал а дагд. хьал а лаьцад. Вай мехкашта юкъера доттагlал традици а хиниа дlаттад. Из цкъа дlахьайинаьл да leш дукхаза а кхайнадаьл Инде боккийча общественни деятельш, цох ладаьд моттигеран кепайоазо.

Пекина Инде беш бола теркам массеза а хинилаб цо Азе лоаттача экспансионистски политикага майоагlара. Низ бола а шийн лоlамера а Инди цхьавкса а тайпара чулоацалаш цун плананшта.

КНР кьыча мехкашарча гlулакхий министр Хуан Хуа Инде гlулакх дахьаш вака хиинав дувзаш Инде оборонни тохкамийн анализеш институтарча специалиста К. Н. Рамачандрана аьлар:

— КНР-а Инденара гlулакхаш кlезиг-дукхагlа тардаларах цкъ дlахьора антисоветски кампанена юкъе лоеца данъа лоархl Пекина. Китайско лидерашта а лерхl хинайско - индийски отношенешкара къоастадаран доаца дешаш цхьалолча дакъе хькъоастадарча а дегlадоаргlа мехкашта юкъе шоай хьали лоархlамш лакхлургболаш.

Вlашагlхьайттача индийски оагlон поацн ше мелхинара чlоагlа йоацаш бисар. Шин оагlора отвоевеш тоаяра цхьаккха хlама карагlдоалаш хиланзар Хуан Хуа цига вахар. Переговораш чакхьаьча кулгаш ладаь цхьаккха соглашени хиланзар, цхьана яь цхьаьксха заявлени араьккхар.

Евгений ШУБИЧЕВ,
АПН соб. корр.

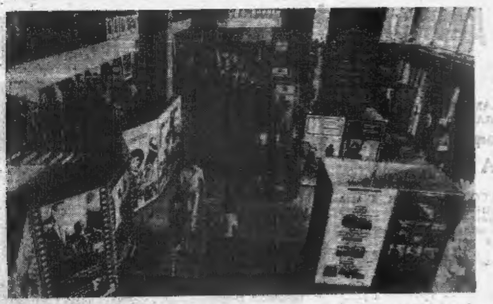

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КИНОФЕСТИВАЛЬ МОСКВЕ

СУРТА ТӀА: «Россия» яхача Центральни концертин зала холле. Унхаза хьахьокх конкурсни художественни фильмаш.

Н. МАЛЫШЕВА. **А. РУХАДЗЕ** сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКА ЛЕЛАБУ БОЛХ

Цхьайтталагӏча пятилетке КПСС XXVI съездо хьалхӏиша оттадаь декхараш дейихий а чоалхане а хиларе дӏадек юрта беча культурно - массовин балха методаш даим эргайоахаш тоайр. Уж методаш эффективнегӏа ме хул, идейно - политически культурно - массовин балха организаци дикагӏа ме хул лакхагӏа хургда коммунизм хьалъеча юрта бахача наха доаха толамаш.

Юрташкарча культура цӏенойи юрташкарча библиотекайи балхахой ба парте XXVI съезда решенеш кӏоаргга дӏайовзийтара бола эггара хьалхара гӏоичаш.

Маьхе а хьакъал луш дола а хӏамаш да тахан Сунженски райисполкома культура отдела дукхача юрташкарча культура цӏенойи юрташкарча библиотекайи балхаца.

Цу даькъера масал да, Серноводски культура Цӏен, юрта библиотекен. Цу культура цӏен я дилла болх беш йола кхойтта саг юкъе а волаш йола агитколлективи ялх сагах латта лекторски группен. Цу Цӏен лектораша йийшай пхе бетта 50 лекции, оттадаьд уж жамиссел концерташ а.

Къаьстта хьинаре болх беш ва итт лекци йийша лектор - атеист А. Л. Хасанов, каст-каста еш медицински темах йола лекцеш лора М. А. Султыгова, дунен хьалкъашта юкъерча темаех лекцеш еш А. В. Матвеева.

Колхозий бригадашкей фермашкей, совхозий отделенешка цхьана ух агитколлектив лектори концертни бригадеп. Выступленеш ух тайпара ю: хьалхагӏа лекци еш, тӏаьхха художественни кулгалхочо дувц якъе баьинараш шоай социалистически декхараш кхоачаш мишта ду, хьалхалаттараш малаш ба, цар мел толамаш даьхад. Цига шоаш болча ха на ярахец къахьегама листоки «молнии».

1981 шера массехказа хиннай Серноводскерча культура Цӏен агитколлектив В. И. Ленина цӏерагӏча колхоза ерригача фермашка, кхаш леладечен тракторни бригадашка, баьцадаараши бешмаши лелаеча бригадашка, «Серноводский» совхоза кхаь отделене, Серноводскерча опытно - мелиоративни пункте.

Ленина цӏерагӏча колхоза партийни организаце кулгал а деш, кхетам балара болх чакхбаккхар бахьан долаш, дика чӏоагӏъеннай цу боахаме къахьегама дисциплина, дика ӏалгара даьхад хьайбаш, тӏаккхийттай доахана лу шура, доаттӏача бесса гӏулакх даьд дӏайийнача хӏамашта, гурахьа ювча культурай хьувкъам лакха ба, но лелац хьатӏадоагӏача ӏаина доакъар кийчдара балхаш а.

Ка бола ялат хьакха а арда а болабеннаб колхозхой, укхаза а хьинаре дакъа лоац культура Цӏен балхахой коллективо, цар выступленеш ю ялат чуэцаш боахкача наха.

Производственни участкашта дика гӏуланх даь ца ӏеш, дика чакхйоах культура Цӏено массови мероприятеш: «Улицай цӏейш», «Бӏаьстан цӏей». Пионераша, касирхоша, юрта бахача берригача наха дакъа лоац цу мероприятешка.

«Бӏаьстан цӏей» долаш бийха болабир района общепита балхахой. Цига хилар кондитерски изделей выставка, хоза кийчъяь хӏамаш нахага схьар. Цига кийчйора локъамаш, пельменеш, шашлыкаш, мала дӏайха чай дар.

Культура Цӏагӏа чакхлаьккхар «Вай ирзе берал» яха цӏей, цига дакъа лаьцар Серноводскерча берригача дешархоша. Кислагӏча мае йир культура Цӏагӏа «Цхьаккха вицвенавац, цхьакнха хӏама йицденавац» яхача темах сайре, цига къамаьлаш дир юрта Совета а колхоза а кулгалхоша. [illegible] тӏема ветеранаша.

1981 шера хьалхарча квартала итогех Серноводски ДК коллектива хьалхара моттиг еннай, хӏаьта цо из шийна кийса еннна хилар хьа а хьонх ший белхаца.

В. ЧЕБОКСАРОВ,
Сунженски районни культура отдела лектор введующа.

БЕРКАТЕ НИКЪ

Къахьегам... Цунца я сага скийле, ираз, цох доал сага сий. Хьабеш бола болх дего къоабалбой, цунца уйла дӏаьуй, нийслуш йола халонаш ца зе гӏерташ саго хьабой, цох хьахул беркате никъ. Иштта хала а беркате а никъ ба Нохч - ГӏалгӀай медучилище медсестрай отделене заведующи йолча Хадзиева Хьамида Зоя хьабенар.

1959 шера Фрунзе юкъера школа чакхъяьккхача Орджоникидзевски медицински институте деша йода Хьамида Зоя. Институт тӏехдика чакхъяьккхачул тӏехьагӏа из дӏахьожаю Назранерча районни поликлинике берий педиатр йолаш болх бе.

Дукха халонаш нийслора къонача лора балха. Ерригача районе мел долча берашка хьожаш цхьа педиатр мара яцар. Тӏаккха цун кулгех чакхдаха дезаш хулар районе цамогаш мел хинна бераш. Цул совгӏа, цо дӏахьора школе деша дагӏача а, деша лаха ха ялаза долча а берий учрежденешка профилактически тӏахьожам. Иштта цамогаш а хиина тоаденнача берашна бӏарглокхаш, цӏагӏа чуяхе царгара хьал хоттташ, даьца, наьнаца къамаьл деш хулар лор.

Ший низ, хьинар ца кхоадеш, цамогаш болча нахага дика хьажарагӏа, царна дика гӏулакх дарах Хадзиевайна денна дукха совгӏаташ, цул совгӏа, «Дика болх барах, района общественни вахаре хьинаре дакъа лацарегӏа», «Лакха лорий культура йолаш нахага хьажарагӏа» йола а, кхы а дукха грамоташ, Ленински юбилейни медаль.

1971 шера Хадзиева балха йоагӏа республикански медицински училище бераштa хула лазараш хьехи хьехархо йолаш. Дӏаяхьа сзаш йолча хӏара урока лаьрххӏа кийчо еш, керда материал ювцаш дешархой теркам дикагӏа тӏаоазаш уроний ханах бизза пайда эц хьехархочо. Иштта дика хов Хьамида Зойина дешархой дегашта тӏабода никъ лаха, царна товргдар ала, цар самалаш ӏомае а кхетае а. Цудухьа хила деза, из дешархошта езаенна хилар, моллагӏа вахарца е дешарца дувзаденна хаттар эттача шоай хьехархочуница уж дагабуалилга, хӏаьта цо массаза а нийсагӏа бола никъ харжа гӏо ду дешархошта.

Итт шу гаргга ха я цо хьехархочун болх бу, цу итт шера цо хьийха бӏаьш специалисташ ба хӏана вай республике а цул арахьа а наьха могашал лораеш. Ший болх дукхабезаш, дика хьабеш а хоаш а хиларагӏа Хадзиева хьожаю медсестрай отделене заведующелла. Кердача балха бехктохкам дуккагӏа бар, дукхьал хьехарал совгӏа, тӏатеӀа дӏабахьа белаш бар дешархошна кхетама болх а. Училища дукхагӏа бола дешархой юрташкара кегий нахи мехкарийн ба, цудухьа кхетама болх махулла дикагӏа бӏаштӏехьбаккха, гӏерт Хадзиева. Цо кӏист-каста дӏакхухь училища общежитие балаш болча дешархошца лекцеш, беседаш, диспуташ чакхйоахаш бола болх.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш Хадзиевайна лу «Дешархошта дика коммунистически кхетам баларах» йола грамота.

Дика деваш санна, аьхки комсомольско - кагирхой лагерашка дика болх барна а белгала хулар цо кулгалдеш йола группа. Из а иштта белгалаяьккхад тайп - тайпарча совхозаша баркал оалаши совгӏаташ телаши.

1980 шера вай республике дезлир медицински училище хьайийлла 50 шу дизар. Цунна дувзаденна, бокъонца бола специалисташ кийчбеш, ший хьинар, низ, хьаькъал кходеш йоацача Хадзиева Хьамида Зойина лу РСФСР заслуженни лор яха сийлен цӏи.

С. АРЧАКОВ.

Керда фильм

ЙИЦЛУРГЙОАЦАЧА ХАНАХ...

Июль бетта репертуара керттера дакъа дӏалоац «Бугера даьнна Вислага кхаччалца» яхача фильмо. Хьалхара дакъа — «Шоай лоӏамагӏа кхачаяде декхар», шоллагӏдар — «Ӏовжала дукхьал». Фильма режиссер — Левчук Тимофей. Фильма керттера турпалхочун роль ловзаю Волонтир Михаи.

Из эпически фильм хетадаьд 1943—44 шерашка партизански къовсаме немецко - фашистски гӏаьрахошта духьала аттача польскии советски халкъий вежарий доттагӏалленна.

Цешанув яха доазонна юххера хьалхара город. Нехаль я фашистий тӏема гарнизон. Инарал - губернатор Франк керте латташ йола германски командовани кхераеш я: «Партизанаш! Советски партизанаш!»... Шоай хурдий ковпаковцаш бохабе духьала боал гӏаьрахой. Цу гӏулакха лаьрхӏа набахтера цар бовдийт есараш. Цул тӏехьагӏа оарц доаккх, байдачарна тӏехьабовл автоматчикаш, етташ бомбу байдлараш. Царна юкъе би фашистий аьккхий. Ӏезапа кӏалхара баьнна нах ба аьле, царех цкъарчоа теш вайбараш.

Аьккхаша хойг фашисташка ковпаковцаш бозкхa хӏара гӏа. Тӏехьабовл уж партизанашта.

[illegible] Бугера яьнна Вислага кхаччалца гӏоргъа шоаш Советски Союза Турпал волча Ковпак Сидора цӏерагӏа йола Хьалхара Украински Цӏеча байракха сийдола партизански дивизи.

«Бугера даьнна Вислага кхаччалца» яха фильм эпопея жанре оттадаьд. Цудухьа шерра гойт укхаза событеш, дукха ба дакъа лоаца нах, аллсама а укхаза тӏема ханарча кинохроника кадраш.

Экрана тӏа хьагойтар боккъонца хиннача тайпара гу вайна, хӏана аьлча, из дерригга а хиннача Львовски облястех Польшерча моттигашкех фильм даьккха хиларца.

— Дукха хӏама ца эшаш шовзткъа шу даьннад из сийдола партизански эпопея хинна, цхьабакъда, халкъа дагалатт уж ханаш, цӏаккха йиц ца луш, — яхаш дувц сийлахь - боккхача Даймехка тӏемах лаьца фашизма вий кхайкаеш массехк фильм оттадаьча художника - гуманиста Левчук Тимофейс.

Г. ПИЩАЛОВА,
кинопроката реклама йоккхагӏа йола редактор.
СУРТА ТӀА: фильма цхьа дакъа.

СПОРТ

АРГУНЕРА ЧЕМПИОНАШ

Дика спортсменаш кхувш латт къонача городе Аргуне. Вайна махарра Нохч-Гӏалгӏайчен цо веннав СССР халкъий VII Спартакиада чемпион, спорта дунен халкъашта юкъерча класса мастер, боксер Джабраилов Хьамзат. Хӏаьта укх деношка къаьнарча эрсий Владимир яхача гораждера вай республике кхаьчаб дика кхаь кагирхой самбох латара цига хиннача Советски Союза чемпионате 52 килограммага кхаччалца дозал долча спортсменашта юкъе дошо медаль лаьккхай тренерий И. Любови А. Кимеи учеппа — Аргунерча Бисултанов Ӏумара. Ала доагӏа, хьалхагӏа, кхелетараштa юкъе а цо мехка чемпиона цӏи яьккха хилар.

СОВГӀАТ ДАЬККХАР

Дахача шера «Труд» яхача ДСО Центральни Совета эггара хьалха чакхъяьккхар «Къона къахьегамхо» яхача командашта чубоагӏача зӏамагӏболчара Спартакиада. Спорта ялх даькъа яхьаш яр уж. Цига дакъа лоацаш бар Нохч-Гӏалгӏайчера вопкалаш а.

Классически хьисапе кӏалтохаргагӏа латаш, спортивни гимнастикех дикагӏа бар вай бараш, волейболах ловзачеи топаш кхувсачеи йиълагӏа моттиг кхаьчар вайга, яйтача атлетикахи наьк дечеи — ялхлагӏъяр.

Укх деношка «Труд» ДСО ЦС итогаш лаьй цу Спартакиада. Цига дакъа лоацаш хиннача Российски Федерацерча областийи автономни республикайи 40 команда юкъе хьалхара моттиг яьккхай вай республикерча зӏамигача спортсменаша. Из толам бахьан долаш царна еннай Памятни вымпел, Сийлен грамота, цул совгӏа ший эзар сом мах бола спортинвентарь.

Из толам боаккхача эггара хьинаре дакъа лаьцар тренераша: А. М. Козырь (классически хьисапе кӏалтохаргагӏа латар), В. М. Челухин (спортивни гимнастика), А. Н. Шевченко (волейбол).

Хӏанз Вильнюсе дӏахьош я дешархой Еррисоюзни Спартакиада. Бӏашагӏтехача Россе команда юкъе ба вай «Трудо» хьалкхебаь дикагӏа классически хьисапе кӏалтохаргагӏа латаш бола А. Чеботкови В. Королеви, гимнаст А. Демченко, штангист Ю. Петухов.

А. ЮНУСОВ.

САЛОӀАРАШ РАЬЗА БА

Хӏара шера вай мехка тайп-тайпарча минингашкара бӏаьш бола нах боагӏа Серноводскерча курорте салаӏа а шоай унахцӏено чӏоагӏъе а. Цӏагӏа эю пареӏата болаш ха дӏахьу цар укхаза. Цар хьашташ кхоачашде эшаш мел дар долаш да.

Даа безам боагӏаш чаме кийчду столове массехк тайпа даар. Иштта шоай болх тӏехдика дӏабахьарца белгалбаьннаб официанташ бола комсомолкаш Успанова Саниттеи Гоургошвили Натеи. Салоӏараша чӏоагӏа раьза болаш ловцаш доах царна.

— «Шоай могашал тоае баьхараш тха балха раьза болаш хилча, цох тхона доккха цӏей хул», — яхаш дувц комсомолкаша.

А. ДАНАЕВ,
тӏемен балхен ветеран.
СУРТА ТӀА: С. Успанова.
Я. ЦУЕВА сурт.

Дукха ха йоацаш Армене къулбаседе улача, йоккха йоацача курортин города Дилижана юке хьунагӏа доазадар шоаш санна кхыдоаца хоза оакхарий — Кавказа саьрч. Цхьан хана цига а хиннех уж дукха. Тӏехьагӏа доадаь дӏадаьхад уж. Дилижанерча заповедника уж 20 сей дӏахевар. Армене Ӏалам лорадеш беча боккхача балха цхьа дакъа мара дац.

— Тха республика боккха йоацача территоре тӏа экономически балхо автоматически халача хьал тӏа оттаю экологически баланс, — йоах Ар-

АРМЕНИ: ТЕРРИТОРЕ КХОАЛАГӀА ДАКЪА—ЗАПОВЕДНИКАШ

менийски ССР хьув боахама йолча Комитета председатела Аванян Гранта — Цудухьа Армянски ССР Лакхехьарча Совето 1958 шера тӏанийцар Ӏалам лорадарех дола лаьрххӏа закон. Цу хана яхкар массехк заповедники заказники. Цар керттера декхар да Ӏалама ландшафташ, хьайбаш, баьцовгӏаш лораяр, цар дӏадовлаш дола тайпаш кхеттаоттадар.

Дукха ха йоацаш бӏаштӏехьдаьккхар Арменена керда йола Ӏалама участок лорагна я. Из я Севански къаман парк. Цо чулоац лакхача лоам чу болча боккхача Ӏама гонахье, цу чу йоагӏа долха хиш кхочалу моттигаш, царна гонахьара районаш. Заповедникаша, заказникаша, Севански къаман парко республика территорех кхоалагӏа дакъа дӏалоац. Бакъда, наха салаӏара новкъа хилац из. Уж чӏоагӏа лораеш йола Ӏалама моттигаш республика чура туризма, традиционни база я. Масала, Дилижанера заповедник а Севан яхача Ӏама берда йисте а городашкарча наха салоӏа хоза моттигаш я. Тхо гӏертац цига уйгаш бола туристски совцабе. Бакъда, тха егераши объездчикаши чӏоагӏа хьож законагӏа оттаяь режим лораярга, наггахьа мара дисадоаца хьайбаши баьцовгӏаши лораярга.

Армен ХАНБАЛЯН,
АПН корреспондент.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Говза кулгаш».
9.40 — «Волга-Волга» яха художественни фильм.
11.20 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмий программа.
15.50 — РСФСР искусства заслуженни деятель И. Сергеева хьалхе лелаеча РСФСР [illegible] духовой оркестра концерт.
16.20 — «Къахьегама сийлахь хьалхалаттараш». Производственно-технически комплектаце Белгородски управлене балха опыта хьакъехьа. Передаче дакъа лоац КПСС XXVI-ча съезда делегата, КПСС Белгородски горкома хьалхарча секретаро В. Н. Путинцева.
16.55 — «Шахматни школа».
17.05 — «Зарница» маршрутаца.
17.50 — Аджарски АССР шина [illegible] 60 шу дизарга. «Аджаро гӏолла» яха телевизионни документальни фильм.
18.15 — Аджарски АССР халкъен халкарен [illegible] ансамбла концерт.
18.45 — «Тахан дунен тӏа».
19.05 — «Ӏалам завар».
19.50 — Центральни телевидене экрана тӏа эггара хьалха. «Кердача фегара малача наьха лоазараш» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Машарех доттагӏален поэзи» СССР Йоазонхой VII-ча съезда делегаташ а доазал хьалхара хьошаш а Горьке цӏерагӏа культура а салоӏара а Центральни парке [illegible].
22.15 — «Тахан дунен тӏа».
22.30 — «Машарех доттагӏален поэзи» яха передача дӏахоадар.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Документальни фильм.
9.05 — Ф. Шуберт. Фортепьянин трио [illegible].
9.40 — Джон Рида вахара а творчества а [illegible].
10.35 — Мультфильмаш.
10.00 — «Мочча ва, хурдан [illegible]».
11.50 — «Ай фу ду Ӏа, нана?» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Шоллагӏа серя (ГДР).
12.45 — Революционни иалеп.
13.15 — «Шахразада». Шоллагӏа фильм. Дӏадем РСФСР а Армянски ССР а халкъа артиста С. Коларина.
13.55 — «Барзӏагӏа директор» яха телевизионни документальни фильм.
14.30 — «Балета хьалхехьа». Балета артистий дунен хьалкъашта юкъера IV-гӏа конкурс.
17.45 — «Йист да хулаш йӏаьхха а Ӏерган сов» яха документальни фильм.
18.05 — Укх шера ялат. «Вазанех дуки бо ялат лелаедеш».
18.20 — Телевизионни фильм.
18.50 — «Нохч-Гӏалгӏайчу гӏолла».
18.50 — «Идеологически звено». КПСС Грозненски райкома секретара Л. А. Битаровай интервью.
19.10 — «Сон йуругтеш хурго...» № 4 йолча ПТУ-ра передача.
19.30 — «Хальца эсттатай спектакль» (нохчий меттала).

17 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — Берий художественни коллективий выступлени.
9.35 — «Кердача фегара малача наьха лоазараш» яха художественни фильм.
10.50 — «Дӏалокх дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Л. Тимофеевас». Фильм-концерт.
11.20 — Кердадараш.
14.20 — Кердадараш.
14.30 — Иракски Республика къаман дезача цӏейга — республикан къаман Денга. Кинопрограмма.
15.25 — «Бриллианташта цӏена чералкъа» яха телевизионни художественни фильм.
16.30 — «Музыкальни Эстони». Фильм-концерт.
17.00 — «Москва а москвичаш а».
17.40 — Б. Лавренев ваь 90 шу дизарга. Творчества [illegible].
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тӏа».
19.00 — Советски йоазонхой VII-ча съезда доаза декъарча хьа [illegible].
19.20 — Центральни телевидене экрана тӏа эггара хьалха. «Сагийа йоаллар» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Бӏаьстано Ӏа новлаачa моттиге...» яха телевизионни документальни фильм.
22.15 — «Тахан дунен тӏа».
22.30 — Французски эстрада мастераш.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Ӏилман - популярни фильмий программа.
9.35 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал».
10.20 — «Фу а мишта а Ӏомлау ПТУ». Металлурга професе хьакъехьа.
10.50 — «Аьрди» яха мультфильм.
11.35 — «Ай фу ду Ӏа, нана?» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Кхоалагӏа серя (ГДР).
12.50 — Центральни телевидене Еррисоюзни радиони электромузыкальни инструментий ансамбла концерт.
14.15 — «Шахразада». Кхоалагӏа фильм. Дӏадем РСФСР а Армянски ССР а халкъа артиста С. Коларина.
15.00 — «Энерно доттагӏий гуйба», СССР—ЖИР.
15.30 — «Кхерам боацаш дӏа—яха лелар».
15.20 — Дж. Россине увертюраш кхоачашъю Московски наччахьалкхен симфонически оркестро. Дирижер — СССР халкъа артиста В. Дударова.
17.20 — «Советски стратегически...» яха документальни фильм.
17.45 — Хьайбаш лелаяра керттера теркам тӏабаккхий. «Чермасцай болама — шерра нигь» (нохчий меттала).
17.55 — «Доттагӏаш» яха киножурнал.
18.15 — «Нохч-Гӏалгӏайчу гӏолла».
18.35 — «Нийсархо» (нохчий меттала).
19.05 — «Доазъара наьха сийна йоакха ен» (гӏалгӏай меттала).
19.15 — «Тха нараштесташ дагаза Ӏилман-популярни фильм».
19.30 — «Шовна, аханкх» (гӏалгӏай меттала).
20.00 — «Бойса дезаьла хийла шеги. Бераш!».
20.45 — Велосипедах йола СССР чемпионат. «Россия переезд» яхача «Сдавинера переезда».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Партиене серадахь» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара а шоллагӏа а серий.

РАДИО

16 ИЮЛЬ

6.10 — «Ялат вовзара дукхале са». Радиоособа (гӏалгӏай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.35 — «Сердало» газета обзор.
7.50 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, гӏалгӏай меттала).
8.25 — «Шун лезаш хьахьокхача концерт» (гӏалгӏай меттала).
8.45 — «КПСС — Советски халкъа хьалхалаттар». Беседа (эрсий меттала).
9.35 — Ашараш (эрсий меттала).
9.45 — «Марха а цун социальни чулоацам а». Беседа (нохчий меттала).
10.00 — Передачий программа. Хеттанаш бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Литературни Нохч-Гӏалгӏайче» (гӏалгӏай меттала).
10.20 — Ашараш (нохчий меттала).
10.30 — «Коммунистически къахьегам чуэцаш» (эрсий меттала).
10.45 — «Партпропагандиста оттарга Концерт гӏалгӏай а». Беседа (гӏалгӏай меттала).
13.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӏалгӏай меттала).
13.15 — Ашараш (эрсий меттала).
13.40 — «Агент» яха радиоппередача (нохчий меттала).

УКВ

15.00 — «А. М. Горький музыкальни хелле [illegible]» яха передача.
15.20 — М. Сулаева стихех дола хелле.
19.25 — Р. Хучаев. «Са сеехта [illegible]».
20.25 — «Моаршаш хьоца, вола» яха концерт.

17 ИЮЛЬ

6.40 — «Юрта Ӏуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.35 — «Ленинан невкъ» газета обзор.
7.50 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — «Вайна хьашагӏа а ВОС Грозненски деташера производственни предприятие накаьлько инструментални ансамбль» (нохчий меттала).
8.50 — «Социалистически яхьа дивашех» (эрсий меттала).
9.15 — «Хальха гӏоьнашм дӏахьовл бо» (нохчий меттала).
9.35 — Концерт лакхарча цӏерашх (эрсий меттала).
9.45 — «Доттагӏий ладам» (эрсий меттала).
12.15 — Передачий программа. Хеттанаш бола хоам (эрсий меттала).
12.16 — «Патриот» яха радиопостанова (нохчий меттала).
12.31 — Ашараш (нохчий меттала).
13.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӏалгӏай меттала).
13.50 — Ашараш (нохчий меттала).
13.56 — «Хьогӏан ваха яхарт» яха радиоогнсалта (гӏалгӏай меттала).

УКВ

16.00 — «Оркестра ловзаш» яха музыкальни передача.
18.37 — Иллеш доазни Хочиева.
18.37 — Хьинарча мехкан лела.
20.25 — «Ашарий мехкан» яха концерт.

ХЬЕХАРХОЙ ХИЛА ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

Нохч-Гӏалгӏай паччахьалкхен педагогически институте деша хьех шо

Нохч-Гӏалгӏай паччахьалкхен педагогически институто дӏакхайкаду укх факультеташка институте деша дӏаэцаш хилар:

Филологически (специальность: къаман школе эрсий мотти литературей). Дешара ха 5 шу.

Математико-физически (специальность: математикеи физикеи). Дешара ха 5 шу.

Физико-математически (специальность: физикеи математикеи). Дешара ха 5 шу.

Индустриально-педагогически (специальность: общетехнически дисциплинаши къахьегами). Дешара ха 4 шу.

Физически кхетам балара (специальность физически кхетам балар). Дешара ха 4 шу.

Юххьанцара классаш (специальность: юххьанцарча дешара педагогикеи методикеи). Дешара ха 4 шу.

Институте деша дӏаоттараша дӏалу экзаменаш:

— **филологически** факультете — эрсий мотти литературеи (дувцаш а яздеш а — сочинени), СССР истори (дувцаш), кхыча мехкара мотт (дувцаш);

— **математико-физически** факультет — эрсий мотти литературеи (яздеш), математика (дувцаши яздеши), физика (дувцаш);

— **физико-математически** факультет — эрсий мотти литературеи (яздеш), математика (дувцаши яздеши), физика (дувцаш);

— **физически кхетам балара** факультете — эрсий мотти литературеи (яздеш), хими (дувцаш), биологи (дувцаш); цу факультете деша оттараша хьалхагӏа специальностагӏа экзамен дӏаяла еза (яйга атлетика, гимнастика, наьк дар);

— **индустриально - педагогически** факультет — эрсий мотти литературеи (яздеш), математика (яздеши дувцаши), физика (дувцаш);

— **юххьанцарча классий** факультет — эрсий мотти литературеи (дувцаши яздеши), СССР истори (дувцаш), математика (дувцаш).

Школа чакхйоаккхача хана дошо (дото) медаль енна бараша е юкъера специальни дешара заведени е юкъера профтехучилища тӏехдика дийша хилара диплом долаш чакхъяьккхараша деша дӏаоттача хана йоагӏ-йоагӏача специальноста оттаяь алхха цхьа экзамен мара дӏалац. Нагахьа санна из экзамен дӏалуш цо «пхиъ» йоаккхе кхы дӏахо дӏалуча экзаменех из мукъавоалийт, нагахьа санна «йиъ» е «кхоъ» йоаккхе ерригача йоагӏ-йоагӏача специальностех экзаменаш дӏаяла еза деша дӏаоттачун.

Медаль еннарашеи юкъера специальни дешара заведени тӏехдика дешара диплом а луш чакхъяьккхарашеи дӏалу специальностага хьежжа аккхарех йоагӏаш йола экзамен:

1) **филологически** — сочинени;
2) **математикеи физикеи** — математика (дувцаш);
3) **физикеи математикеи** — физика (дувцаш);
4) **физически кхетам балара** — специальность (яйга атлетика, гимнастика, наьк дар);
5) **юххьанцара классаш** — эрсий мотти литературеи (яздеш);
6) **индустриально-педагогически** — математика (дувцаш).

Техникум, училище чакхъяьккхачул тӏехьагӏа филологически факультете деша оттачун диплома Ӏомабаь кхыча мехкара мотт тӏаболаш вкладыш е справка хила еза.

Филологически факультета абитуриенташа эрсий меттеи литератураи экзамен дӏалу сочинене хьисапе. Къаман школа программа боараме эрсий мотт юкъерча дешара заведене Ӏомабаь болча кхыча факультетий абитуриенташа язъю изложени е диктант; вокхар—сочинени.

Заявленеш дӏаэц 20 июле денз 31 июле кхаччалца.

Институте дӏаэцар дехаш луш йола заявлени факультет белгал а яккха ректора цӏерагӏа лу массанахьа а санна цхьан формагӏа, цунца юкъера образовани хилара документ (подлинник), характеристика, медицински справка (форма № 286), 6 фотокарточка (керта тӏа хӏама йоацаш 3 x 4 размер йолаш даьккха) а долаш.

Институте хьакхвьчача деша воагӏачо хьахьокха деза паспорт, военни билет (запасерча военнообязанни болчар) е приписной тешал (призывной ха йолчар).

Деша дӏаоттачо характеристика иккхийта еза тӏеххьарча хана болх баьча моттигера партийни, комсомольски, профсоюзни организацешка, колхозий правленешка, общеобразовательни школаш чакхъяьхараша — школай кулгалхошкарей общественни организацешкарей. Герзашцарча Ниэий мугӏарашкара мукъабаьннараштa тӏема довнъой командованегара характеристика эшаш яц.

Шин шерал кӏезигагӏа йоацаш балха стаж йолча, хӏаьта иштта производствана тӏера а ваьккха халкъа боахаме цар беча балхага хьежжа йолча факультете деша боагӏача наха заявлени институте хьачулуча хана предприяте е учреждене кулгалхоша печать а тоӏаьб кӏал кулг а яздаь йола къахьегама книжка тӏара выписка а яла еза.

Деша дӏаотташ луш йола экзаменаш 1 августа денз 20 августе кхаччалца хургья.

Институте дӏаязбьараш декхарийла ба дешара шу доладлуча хана балха стаж хилар бакъдеш долча документа подлинник хьахьокха. Толаме дешаш болча берригача студенташта стипендеш тел, чӏоагӏа эшаш бараштa общежити лу.

Института адрес: 364911, г. Грозный, ГСП-14, Орджоникидзе цӏерагӏа проспект, 62.

Хоттам

Тахан республике гӏоллен Грозней хувцалуш мархаш а йолаш, йочан а йоацаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чӏоагӏа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 21 — 26 Грозне 23 — 25 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен мархаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догӏа а делхаш, тайп-тайпарча оагӏонашкахьара секунде 2 — 7 метр чӏоагӏа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 12 — 18, дийнахъа 19 — 24 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-83-07; бехктоккхам секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспорте — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисаной — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-83-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинаре, ереи, шоаттен деношка

СФ02317. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2657.